37020-XVII Vaststelling van de begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar

nr. Lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld *(wordt door griffie ingevuld als antwoorden er zijn)*

De vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Handel heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de **Vaststelling van de begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar** (**37020-XVII**, nr. **1-2**).

De daarop door de minister gegeven antwoorden zijn hierbij afgedrukt.

Voorzitter van de commissie,
Den Hollander

Griffier van de commissie,
Van der Leeden

Nr	Vraag	Bijlage	Blz. (van)	t/m
1	Welke specifieke meerjarige subsidies worden verstrekt voor de implementatie van de convenanten voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO)?			

Antwoord:

Het subsidiebeleidskader Sectorale Samenwerking is beschikbaar voor sectorale IMVO-samenwerkingsverbanden die door de SER worden gefaciliteerd.

Dit subsidiebeleidskader wordt uitgevoerd door RVO en heeft een plafond van EUR 7.275.000 voor de periode 1 oktober 2024 tot en met 31 december 2029. Dit bedrag is onderverdeeld in 2 pijlers. Pijler 1 richt zich op activiteiten van bedrijven en maatschappelijke organisaties om binnen een IMVO-sectorovereenkomst via een project hun internationale waardeketen te verduurzamen. Hiervoor is EUR 4.275.000 gereserveerd. Pijler 2 richt zich op de ondersteuning van maatschappelijke organisaties voor hun rol bij de implementatie van de IMVO-sectorovereenkomsten. Hiervoor is EUR 3 miljoen gereserveerd.

Daarnaast ontvangt de SER van 2024 tot en met 2030 EUR 6.410.665 voor het faciliteren van IMVO-sectorovereenkomsten. Inmiddels zijn er sectorale overeenkomsten in de sectoren hernieuwbare energie, metaal, natuursteen en textiel. Momenteel worden verkennende gesprekken gevoerd met de agrofoodsector.

2 Kunt u uiteenzetten hoeveel Support International Business (SIB)-budget voor de periode 2016-2026 beschikbaar was en in welke jaren dit volledig is uitgeput?

Antwoord:

In onderstaande tabel is te zien dat het SIB-budget vanaf 2016 van EUR 2.900.000 is opgelopen tot EUR 4 miljoen in 2026. Dit laagdrempelige instrument is populair bij het MKB. In de jaren 2019, 2020 en 2023 t/m 2026 is het budget volledig uitgeput.

Jaar	Budget	Uitputting	%
2016	€ 2.900.000	€ 2.179.700	75
2017	€ 3.300.000	€ 2.576.698	78
2018	€ 3.950.000	€ 3.156.617	80
2019	€ 3.450.000	€ 3.448.248	100
2020	€ 4.150.000	€ 4.150.000	100
2021	€ 3.335.000	€ 3.231.897	97
2022	€ 2.800.000	€ 2.223.660	79
2023	€ 3.000.000	€ 2.999.522	100
2024	€ 3.500.000	€ 3.500.000	100
2025	€ 4.000.000	€ 4.000.000	100
2026	€ 4.000.000	€ 4.000.000	100

3 Welke verklaring hanteert u voor de aanzienlijke daling in het Dutch Trade and Investment Fund 2 (DTIF 2) 2 aanvragen in recente jaren?

Antwoord:

Het Dutch Trade and Investment Fund 2 (DTIF 2) is opgezet om MKB bedrijven (voor) te financieren voor kleinere exporttransacties tot max EUR 5 miljoen (o.b.v. verdiscontering van handelswissels). Commerciële banken waren hiertoe niet meer bereid gezien de handelingskosten. Sinds een aantal jaren heeft een private marktpartij (OHV Vermogensbeheer) deze vorm van financiering voor MKB weer mogelijk gemaakt waardoor het aantal aanvragen voor DTIF 2 logischerwijs is gedaald. DTIF 2 werkt additioneel aan de markt en het is een goede ontwikkeling dat marktpartijen deze vorm van exportfinanciering voor MKB faciliteren.

4 Hoe verklaart u dat het ODA-percentage vanaf 2031 daalt naar 0,43% en daarmee lager uitkomt dan onder het kabinet-Schoof, terwijl u investeert in ontwikkelingssamenwerking?

Antwoord:

Conform het coalitieakkoord zet dit kabinet een stap richting de internationale OESO-norm. Daartoe is structureel EUR 257 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast is aanvullend ODA-budget voor Oekraïne vrijgemaakt van 2027 t/m 2029, omdat het kabinet Oekraïne onverminderd en meerjarig blijft steunen. Ook is bij de Miljoenennota 2027 cumulatief EUR 1,1 miljard extra beschikbaar gekomen voor ODA voor de jaren 2027 t/m 2029. Met bovenstaande intensiveringen stijgt de ODA-prestatie in diezelfde periode.

Volgend uit de nota van wijziging bij de eerste suppletoire begroting BHO 2026 is er een incidentele verlaging van het ODA-budget voorzien in 2031, als gevolg van een verschuiving van middelen naar 2026. Met deze nota van wijziging werd het ODA-budget in 2026 opgehoogd middels kasschuiven uit latere jaren. De ophoging van het budget in 2026 werd voor EUR 202 miljoen gedekt door de gereserveerde middelen voor ontwikkelingssamenwerking uit 2031 versneld beschikbaar te stellen. Dit leidt tot de incidentele daling van de ODA-prestatie in 2031. Dit betreft echter geen structureel effect want er is structureel EUR 257 miljoen beschikbaar, in lijn met het coalitieakkoord.

Bij de keuzes in de begroting heb ik ook gebruik gemaakt van de analyses van de OESO-DAC[1] over de wereldwijd dalende ODA en de disproportionele impact op met name de minst ontwikkelde landen, naast

[1] OECD (2026), "ODA projections for 2026 and the near-term: Implications for vulnerable countries and sectors", OECD Policy Briefs, No. 59, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/d7c74fa2-en.

andere beschikbare inzichten over kwetsbare landen en sectoren. Dit heeft geleid tot gerichte intensiveringen op onder meer gezondheid, humanitaire hulp en conflictpreventie in landen en sectoren die volgens de OESO-DAC het meest kwetsbaar zijn. Daarmee kom ik mijn toezegging aan uw Kamer na om de gevolgen van de bezuinigingen in kaart te brengen en hierover bij de begroting te informeren.[2]

5 Welk deel van het ODA-budget wordt op dit moment besteed aan de laagste inkomenslanden (Less Developed Countries, LDC)?

Antwoord:

Binnen de BHOS-begroting wordt in de systematiek nog niet vooraf gestuurd op landen, maar op thema's. Daarom kan het deel van het ODA-budget dat aan specifieke landen wordt besteed alleen na afloop van een jaar bepaald worden.

Van het ODA budget binnen de BHOS-begroting werd in 2025 27%[3] uitgegeven direct in en ten gunste van de Least Developed Countries (LDC's) en laagste inkomenslanden zoals gedefinieerd door de OESO.[4]

De overige 73% werd met name via centrale programma's besteed, waarbij gestuurd wordt op thema's in plaats van op specifieke landen. Een deel hiervan komt tevens ten goede aan de LDC's en laagste inkomenslanden, maar het is niet mogelijk dit aandeel te specificeren.

6 Welk deel van het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt jaarlijks decentraal via ambassades besteed en wat is de voorziene inzet voor 2027? Kunt u hiervan een overzicht geven van de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar land en beleidsthema en aangeven of decentrale besteding wordt versterkt in 2027?

Antwoord:

In 2027 wordt vanuit de BHOS-begroting naar verwachting ca. EUR 468 miljoen decentraal besteed aan ontwikkelingssamenwerking via ambassades. Dit is ca. 13% van het ODA-budget op de BHOS-begroting. Zie voor een gedetailleerd overzicht van de voorziene decentrale inzet in 2027 per land en beleidsthema bijlage 4 van de HGIS nota 2027.[5] De voorziene decentrale inzet voor 2026 is opgenomen in de HGIS nota 2026.[6]

De overzichten van de afgelopen vijf jaar zijn opgenomen in de HGIS Jaarverslagen van 2021, 2022, 2023, 2024 en 2025.

7 Kunt u per beleids(sub)artikel aangeven welk percentage van de bestedingen in 2026 via maatschappelijke organisaties is uitgegeven en welk percentage voor 2027 wordt verwacht, uitgesplitst naar Nederlandse en lokale organisaties?

Antwoord:

Het kabinet stuurt niet per kanaal, waardoor we vooruitkijkend (vanaf 2026 en verder) op dit moment geen betrouwbare schatting van de besteding via maatschappelijke organisaties kunnen maken. In 2025 was dit percentage 26%.

---

[2] TZ202607-123

[3] Voor het hele ODA-budget is dit percentage ca. 11% (OECD (2026). *Development Co-operation profiles: Netherlands.* Country Note, 16 June 2026. OECD Publishing, Paris).

[4] ODA recipients: countries, territories, and international organisations | OECD

[5] Kamerstuk 37021

[6] Kamerstuk 36801

8 Ontvangt het Youth at Heart-programma in 2027 financiering vanuit uw ministerie, in het bijzonder vanuit de investering op artikel 3.4 Onderwijs voor sociale ontwikkeling? Zo nee, kan er worden aangegeven wat de concrete resultaten zijn geweest van deze strategie en hoe dit nu is verankerd in het algehele ontwikkelingssamenwerkingsbeleid?

Antwoord:

***Youth at Heart* is een strategie, geen programma, en ontvangt geen eigen financiering. Hieraan verbonden programma's hebben duidelijke resultaten opgeleverd. Zo zijn er meer dan 100.000 nieuwe banen gecreëerd, meer dan 250.000 jongeren getraind in inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en ondernemerschap, 48.000 leraren getraind in vakinhoudelijke en professionele ontwikkeling en bijna duizend opgeleide sportcoaches met een**

bereik van 15.000 jongeren. De strategie heeft geleid tot structurelere jongerenparticipatie, koppeling van de jongerenagenda aan internationale samenwerking en een herkenbare Nederlandse aanpak. De inzet is nu verankerd in regulier beleid en programmering, onder meer via PROSPECTS, Orange Corners, KEY en bestaande jongerenparticipatiestructuren, zoals de VN-jongerenvertegenwoordigers en lokale jongerenadviescommissies.

Daarnaast blijft Nederland bijdragen aan werkgelegenheid in partnerlanden via steun aan programma's van de Wereldbank, FMO en met de EU. Het betreft hier veelal banen voor jonge mannen en vrouwen.

9 Welke middelen worden er in 2027, 2028 en 2029 vrijgemaakt om productielanden voor te bereiden op de invoering van de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)? Kan daarnaast een onderscheid gemaakt worden in de zorgvuldigheidsplicht die wordt beoogd in de Wet zorgplicht kinderarbeid?

Antwoord:

Een breed scala aan partnerschappen, programma's en subsidiebeleidskaders vanuit verschillende artikelen van de BHOS-begroting draagt bij aan het beleidsveld Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Voorbeelden van dergelijke activiteiten de komende jaren zijn onze partnerschappen met Solidaridad en IDH. De volgende vier instrumenten en middelen staan centraal om productielanden voor te bereiden op de invoering van de CSDDD:

1. Fair Focus on Trade met een budget van EUR 83 miljoen en een looptijd van 2026-2032 is gericht op NGO's;

2. Vakbondsmedefinancieringsprogramma met een totaalbudget van EUR 95 miljoen en een looptijd van 2021-2030 is gericht op vakbonden;

3. IMVO Sectorale samenwerking heeft voor de jaren 2027-2029 een totaalbudget van EUR 2,5 miljoen voor bedrijven en het maatschappelijk middenveld om samen risico's in de keten aan te pakken. Tevens is er EUR 1,2 miljoen voor de ondersteuning van maatschappelijke organisaties voor hun rol bij de implementatie van IMVO-sectorovereenkomsten.

4. De uitvoering onder Subsidie Programma Verantwoord Ondernemen (SPVO) met een budget van EUR 30 miljoen loopt nog tot 2030 en is gericht op het bedrijfsleven.

De inzet van het kabinet is om de Wet Zorgplicht Kinderarbeid (WZK) te vervangen door de Wet internationaal verantwoord ondernemen (Wivo), de implementatiewet voor de CSDDD. De zorgvuldigheidsplicht in de WZK richt zich uitsluitend op kinderarbeid. De CSDDD gaat verder en legt een risicogebaseerde zorgvuldigheidsplicht vast, waardoor naast kinderarbeid ook andere mensenrechten- en milieurisico's worden aangepakt. Ook werkt de CSDDD alle stappen van de OESO-richtlijnen uit, de WZK schiet tekort op monitoring en het bieden van herstel. Bovendien wordt gedwongen kinderarbeid aanvullend gedekt door het productverbod uit de Europese Antidwangarbeidverordening, dat vanaf december 2027 geldt voor alle bedrijven actief op de EU-markt.

10 Kunt u bevestigen dat de OESO-richtlijnen de basis blijven vormen voor het Nederlands beleid voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO)?

Antwoord:

Ja, dat kan ik bevestigen. Nederland heeft de OESO-richtlijnen onderschreven en zich gecommitteerd aan de implementatie en promotie

daarvan. Zodoende blijven de richtlijnen de basis vormen voor het IMVO-beleid. Zo vormen de OESO-richtlijnen de basis van de ondersteuning aan bedrijven, bijvoorbeeld via het Subsidieprogramma Verantwoord Ondernemen MKB (SVOM) en het instrument sectorale samenwerking.

11 Welke inzet toont u om Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen en naleving van de OESO-richtlijnen, de norm te maken voor alle bestedingen van de Rijksoverheid?

Antwoord:

Het kabinet geeft invulling aan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) via de overheidsbrede Agenda MVOI 2026–2030 en via het Rijksinkoopbeleid.

Met de Agenda MVOI stuurt het kabinet, in samenwerking met mede-overheden, op het realiseren van maatschappelijke opgaven via het inkoopinstrument. Hierin is ketenverantwoordelijkheid conform OESO-richtlijnen als overkoepelende aanpak opgenomen.[7] Om deze inzet verder te verankeren in de praktijk, wordt momenteel gewerkt aan het Uitvoeringsprogramma MVOI 2027–2031.

Specifiek binnen het Rijk zijn de OESO-richtlijnen ook geborgd in het Rijksinkoopbeleid op de Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) en de Visie op Rijksinkoop. Met het toepassen van ISV in aanbestedingen stimuleert het Rijk opdrachtnemers om hun ketenverantwoordelijkheid te nemen d.m.v. gepaste zorgvuldigheid conform OESO-richtlijnen. Het Rijk doet dit door in contracten voorwaarden op te nemen die van opdrachtnemers vereisen dat zij gedurende de looptijd van het contract de risico's voor mens en milieu in hun keten identificeren en waar nodig aanpakken. De toepassing van ISV is verplicht bij bovendrempelige opdrachten in tien risicocategorieën. Ter bevordering van de verplichte en vrijwillige toepassing van ketenverantwoordelijkheid ondersteunt mijn ministerie samen met het ministerie van BZK een breed pakket aan instrumenten, o.a. via een jaarlijkse opdracht aan PIANOo.

12 Welke financiële middelen en personele capaciteiten worden in 2027 beschikbaar gesteld voor de uitvoering en toezicht van exportcontroles van strategische goederen, zoals wapens, hoe verhouden deze zich tot 2025 en 2026 en hoeveel controles kunnen hiermee worden uitgevoerd?

Antwoord:

In 2027 blijven, in beginsel, de financiële middelen en personele capaciteit voor de uitvoering en het toezicht op exportcontroles van strategische goederen op peil ten opzichte van 2025 en 2026, al worden zowel de Douane als het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) vanaf 2027 geraakt door een generieke taakstelling waarvan de precieze impact nog wordt uitgewerkt. Mogelijk is dit ook van invloed op de beschikbare capaciteit voor het toezicht op en handhaven van de wet- en regelgeving rondom sancties en strategische goederen.

De Douane voert controles uit binnen het reguliere toezicht (fysiek toezicht en aangiftecontrole), aangevuld met gespecialiseerde teams: de Centrale Dienst In- en Uitvoer (CDIU) en team Precursoren, Strategische goederen en Sanctiewetgeving (team POSS). CDIU beschikte over 30 fte in 2025 en 2026 en team POSS over 30 fte in 2025 en 34 fte in 2026. Deze capaciteit

[7] Kamerstuk 26485, nr. 464, Maatschappelijk verantwoord ondernemen | Tweede Kamer der Staten-Generaal

wordt deels voor het toezicht op de export van strategische goederen ingezet en deels voor andere taken. Sinds 2022 heeft team POSS circa 1.000 onderzoeken verricht naar naleving van sanctie- en strategische goederenwetgeving. Over het exacte aantal controles doet de Douane geen uitspraken, omdat dit deel uitmaakt van de vertrouwelijke controlestrategie.

Aanvragen voor exportvergunningen worden ingediend bij de CDIU, dat ook vergunningen in beginsel behandelt, tenzij is afgesproken dat ze voor behandeling aan BZ worden voorgelegd. Bij BZ zijn 8 fte's beschikbaar in 2027 voor exportcontrole van militaire goederen, tegenover respectievelijk 6 en 5 in 2026 en 2025; voor dual-use en sanctie gerelateerde-export zijn dit 19 fte's in 2025, 21 fte's in 2026 en 20 fte in 2027. Met deze capaciteit zijn in 2025 in totaal 857 dual-use- en 1.684 militaire exportvergunningaanvragen behandeld. Uitgaande van deze capaciteit wordt verwacht dat gedurende het huidige en komende jaar een vergelijkbare orde van grootte aan vergunningaanvragen kan worden afgedaan en toezicht kan worden gehouden op de naleving van de exportcontroleregels.

13 Kunt u toelichten wat er met de nieuwe IMVO-indicator wordt beoogd te monitoren? Welke rol spelen de OESO-richtlijnen binnen deze indicator? Welk ambitieniveau hoort bij deze IMVO-indicator?

Antwoord:

De komst van Europese wetgeving was aanleiding om na 2023 afscheid te nemen van de voormalige IMVO-indicator. Zoals eerder met u gecommuniceerd in antwoord op de vragen over het Jaarverslag Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 2024[8], wordt met het oog op deze aanstaande wetgeving geïnventariseerd of en hoe een nieuwe IMVO-indicator kan worden gedefinieerd. Momenteel wordt het IMVO-beleid geëvalueerd door IOB. Ik zal in reactie op deze evaluatie terugkomen op de mogelijkheid van een nieuwe indicator.

14 Welke stappen bent u via de VN voornemens te zetten richting het bevorderen van de VN-principes voor bedrijfsleven en mensenrechten en bindende of wetgevende internationale kaders voor IMVO?

Antwoord:

De VN-principes voor bedrijfsleven en mensenrechten zijn reeds onderdeel van het Nederlandse IMVO- en ontwikkelingsamenwerkingsbeleid. Het kabinet verwacht dat Nederlandse bedrijven in lijn met deze principes handelen. Op nationaal niveau worden deze principes geïmplementeerd middels verschillende actiepunten in het Nationaal Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven 2022-2026 (Kamerstuk 32735 nr. 344, bijlage 1049834). Een voorbeeld is de recente publicatie van de *Guidance voor verantwoord ondernemen in conflictgebieden* die gericht is op ondersteuning van bedrijven bij verantwoord zakendoen in conflictgebieden.[9] Een ander voorbeeld is de publicatie van het subsidiebeleidskader Fair Focus on Trade dat invulling geeft aan het actiepunt gericht op het versterken van het maatschappelijk middenveld.

Binnen pilaar 2 van het Nationaal Actieplan richt het kabinet zich op het versterken van de verantwoordelijkheid van bedrijven om mensenrechten te waarborgen. In dat kader heeft Nederland zich ingezet voor wetgevende internationale kaders voor IMVO in de vorm van EU-wetgeving. De

[8] Kamerstuk 36740-XVII-10

[9] https://open.overheid.nl/details/b84766cf-89d8-4d79-9d08-71dbaa44873d

CSDDD bevat verplichtingen voor bedrijven om (potentiële) negatieve gevolgen in hun activiteitenketens te identificeren en deze te voorkomen of te verminderen. De CSDDD wordt momenteel omgezet in Nederlandse wetgeving door middel van het wetsvoorstel Wet Internationaal Verantwoord Ondernemen (Wivo). Met het oog op verdere versterking van het internationaal gelijk speelveld voor Europese en Nederlandse bedrijven is het kabinet voorstander van IMVO-standaarden die wereldwijd door zoveel mogelijk landen toegepast worden. Het Legally Binding Instrument (LBI) draagt daaraan bij. Dit is een voorstel voor een VN-verdrag is bedoeld om op mondiaal niveau mensenrechten te borgen in internationale bedrijfsactiviteiten. De onderhandelingen hiervoor vinden plaats in Genève.

15 Kunt u een update geven over de ontwikkeling en inhoud van een nieuw Nationaal Actieplan voor Bedrijfsleven en Mensenrechten? Wanneer kunnen we het nieuwe actieplan verwachten? Komen hierop wederom consultaties voor sociale partners en het breder maatschappelijk middenveld?

Antwoord:

Momenteel wordt het brede IMVO-beleid, waar het NAP aan linkt, geëvalueerd door IOB. Het kabinet wacht met een besluit over de opvolging van het NAP tot de uitkomsten van de IOB evaluatie bekend zijn.

16 Kunt u toelichten wat de Nederlandse en de Europese inzet is bij de onderhandelingen over het nieuwe VN-verdrag 'Legally Binding Instrument for transnational corporations and other business enterprises'?

Antwoord:

Zoals aangegeven onder vraag 14, is het kabinet voorstander van IMVO-standaarden die wereldwijd door zoveel mogelijk landen toegepast worden ten behoeve van het internationaal gelijk speelveld. Daarnaast hecht het kabinet waarde aan verantwoord zakendoen en de bescherming van mens en milieu in internationale waardeketens. Het Legally Binding Instrument (LBI) kan bijdragen aan deze doelstellingen. Het kabinet is dan ook voorstander van actieve deelname aan onderhandelingen voor dit verdrag, maar wel op EU-niveau. De Europese Commissie doet een voorstel voor onderhandelingsmandaat. Nederland zal een positie innemen op basis van het Commissievoorstel. De Kamer wordt hierover te zijner tijd geïnformeerd.

17 Kunt u een nader gespecificeerd overzicht verstrekken (uitgebreider dan in de memorie van toelichting), uitgesplitst naar programma's en begrotingsonderdelen, met per onderdeel het juridisch verplichte, bestuurlijk gebonden, uitsluitend beleidsmatig gereserveerde en vrij besteedbare deel? Zie ook vraag 42.

Antwoord:

Een uitgebreid overzicht vindt u in bijlage 4 van de BHOS-begroting 2027. Hierin worden de door u gevraagde classificatie per begrotingsonderdeel toegelicht. De programma's vallen onder een (sub)artikel en zijn hier zodoende ook in meegenomen. Meer details en toelichting over de programma's die gefinancierd worden door de BHOS-begroting kunt u vinden in de HGIS nota 2027.[10]

18 Hoeveel geld gaat er naar Syrië en Libanon op het gebied van migratie In 2027,

[10] Kamerstuk 37021

2028 en 2029?

Antwoord:

In de periode 2027-2029 gaat in ieder geval EUR 100 miljoen naar Syrië en Libanon op het gebied van migratie.

Voor 2027 is ten behoeve van migratie voor Libanon al ca. EUR 35 miljoen en voor Syrië ca. EUR 18 miljoen vrijgemaakt. Het merendeel van deze middelen betreft inzet via het Prospects-partnerschap. Ook in 2028-2029 zal inzet via Prospects plaatsvinden, de allocatie per land is nog niet bekend maar zal naar verwachting vergelijkbaar zijn met voorgaande jaren.

19 Hoeveel geld gaat er naar de wederopbouw in Syrië?

Antwoord:

Migratie, veiligheid en stabiliteit zijn de kernbelangen van NL in Syrië. De Nederlandse inzet in Syrië betreft het bijdragen aan de stabiliteit en veiligheid in Syrië en de regio, én het bevorderen van terugkeer van Syrische vluchtelingen. In 2026 bedraagt de Nederlandse inzet voor Syrië ongeveer EUR 100 miljoen, waarvan EUR 25 miljoen uit de additioneel beschikbaar gestelde middelen zijn voor wederopbouw Syrië. De bijdrage aan Syrië is nog in ontwikkeling, en de ambitie is om EUR 25 miljoen voor wederopbouw in Syrië de komende jaren beschikbaar te stellen. Nederlands zet hiermee in op een brede benadering gericht op onder meer economische ontwikkeling, ontmijning, veiligheid en rechtsorde en migratiesamenwerking.

20 Hoeveel geld gaat er met het oog op drugsbestrijding naar West-Afrika?

Antwoord:

Vanuit het veiligheidsbelang is de BHOS-inzet op de bestrijding van grensoverschrijdende georganiseerde misdaad geïntensiveerd ten laste van artikel 4.3 (Veiligheid en Democratische rechtsorde). Deze richt zich op de versterking van rechtsketens en veiligheidssectoren in bron- en transitlanden van drugssmokkel (m.n. West-Afrika). De invalshoek daarbij is menselijke veiligheid, stabiliteit, de weerbaarheid van democratische processen en de rechtsstaat. Recente partnerschappen op deze thema's – zoals met Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF) (EUR 30 miljoen / 4 jr.) en Transparency International (TI) (EUR 7.5 miljoen / 4 jr.) op het democratisch bestuur van veiligheidssectoren – dragen daarmee ook bij aan de bestrijding van grensoverschrijdende georganiseerde misdaad.

BHOS werkt met UNODC aan een nieuw meerjarig partnerschap op dit vlak (EUR 34.5 miljoen. / 4 jr.). Dit partnerschap richt zich primair op West-Afrika en versterkt daar de strafrechtketen, grens- en maritieme beveiliging, financiële opsporing en bevorderd regionale samenwerking tegen onder meer drugshandel. BHOS werkt hierbij nauw samen met het ministerie van JenV dat eigen middelen voor capaciteitsopbouw en training inzet.

21 Welke middelen of instrumenten binnen de begroting voor 2027 dragen direct of indirect bij aan kwalitatief basisonderwijs en het versterken van basisvaardigheden, en hoe verhouden deze zich tot de investeringen in beroeps- en hoger onderwijs? Zie ook vraag 123.

Antwoord:

In de begroting voor BHOS wordt via verschillende manieren bijgedragen aan kwalitatief basisonderwijs en het versterken van basisvaardigheden.

Nederland doet dat onder meer via het PROSPECTS-partnerschap, waarin inclusie van vluchtelingen en gastgemeenschappen in onderwijssystemen een van de prioriteiten is. Ook wordt aan basisonderwijs bijgedragen via de kernbijdrage aan UNICEF, het UNICEF humanitaire fonds en UNHCR. UNICEF ondersteunt daarmee landen bij het opbouwen van veerkrachtige, inclusieve onderwijssystemen en het creëren van veilige, stimulerende leeromgevingen, ook tijdens crises. Hierbij is aandacht voor persoonlijke ontwikkeling, beroepsgerichte scholing en participatie, waarbij een connectie wordt gelegd tussen basisonderwijs en toekomstig perspectief voor jongeren. UNHCR draagt bij aan verbeterde toegang van kinderen tot kwalitatief goed basisonderwijs in crises situaties.

Daarnaast kiest dit kabinet voor een extra investering in beroeps en hoger onderwijs. Het doel is om het onderwijs beter te laten aansluiten op de snel veranderende behoeften van de arbeidsmarkt in sectoren die voor Nederland en de partnerlanden van belang zijn. Een nadere toelichting zal uw Kamer toekomen in de Kamerbrief inzake Onderwijs.

22 Hoe gaat u binnen de Dutch Diamond-benadering structurele samenwerking tussen bedrijven en maatschappelijke organisaties bevorderen via meerjarige partnerschappen en gezamenlijke financiering? Hoe zorgt u daarnaast binnen de Dutch Diamond-benadering voor publieke financiering van onderwijs waar een businesscase ontbreekt?

Antwoord:

De Dutch Diamond benadering bevordert publiek-private partnerschappen in prioritaire sectoren en ketens, met subsidies en gezamenlijke financiering en met heldere afspraken over ieders rol en bijdrage. Daarbij bouwen we aan duurzame relaties, lokaal eigenaarschap en gedeelde verantwoordelijkheid voor maatschappelijke impact. We bevorderen op deze manier structurele samenwerking via bijvoorbeeld de combitracks, meerjarige strategische partnerschappen (zoals met IDH, Agriterra, FNV Mondiaal, NFP) en via het nieuwe Dutch Diamonds Partnerships programma. Binnen het Dutch Diamonds Partnerships programma is er bijvoorbeeld een specifiek window voor sectoren en ketens van de combitracks opgenomen, zodat maatschappelijke organisaties samen met andere Diamond-partners nog nadrukkelijker en langdurig worden betrokken bij de combitracks. Voor onderwijs waar een businesscase ontbreekt blijft publieke financiering essentieel. Hiertoe intensiveert dit kabinet de inzet op beroeps en hoger onderwijs. Zie beantwoording van vraag 121 en 123. De Dutch Diamond is geen vervanging van publieke financiering door private investeringen, maar een benadering waarin beide elkaar versterken, met publieke waarden en maatschappelijke impact als uitgangspunt.

23 Is er rekening gehouden met een voortzetting van het sectorale samenwerkingsbeleid met de SER na 2029 in de begroting?

Antwoord:

Voor de periode 2025-2029 is er financiële ruimte voor vijf à zes IMVO-sectorovereenkomsten. Er zijn nu vier sectorale samenwerkingsverbanden voor hernieuwbare energie, metaal, natuursteen en textiel. De sectoren metaal en textiel zijn gestart op een door de SER, VNO-NCW en de vakbonden voorgestelde, meer gestandaardiseerde wijze. Deze nieuwe werkwijze en de afzonderlijke IMVO-sectorovereenkomsten worden later geëvalueerd. Daarnaast wordt het bredere IMVO-beleid momenteel door de IOB geëvalueerd. Het instrument sectorale samenwerking wordt hierin ook meegenomen. Op basis van de resultaten van deze evaluaties en de komst van Europese IMVO-wetgeving als relevante ontwikkeling, zal het kabinet

bezien of en op welke wijze sectorale samenwerkingsverbanden worden voortgezet en of hier ook na 2029 middelen voor beschikbaar kunnen worden gemaakt.

24 Kunt u aangeven hoeveel middelen er per jaar zijn begroot voor het heropgerichte Civic Space Fund (blz. 48 begroting) voor de jaren 2027 - 2030? Zie ook vragen 25 en 35.

Antwoord:

EUR 10 miljoen per jaar van de intensiveringen op artikel 3.3 zal worden gereserveerd voor het Civic Space Fund (CSF) voor de jaren 2027-2031.

25 Kunt u in een tabel een overzicht geven van de totale uitgaven aan het Civic Space Fund (inclusief Civic Space Fund-Flex) per jaar, terugkijkend naar de periode 2022 - 2026 en zoals nu begroot is voor de jaren 2027 - 2030?

Antwoord:

De totale uitgaven aan het CSF voor de periode 2022–2026 waren:

Jaar	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Uitgaven in mln. EUR	10,3	11	11	7,1	1

Het CSF liep tot en met 2025, waardoor de totale uitgaven voor 2026 enkel uit restbetalingen bestonden.

Voor de jaren 2027–2031 is EUR 10 miljoen per jaar begroot op artikel 3.3 Maatschappelijk middenveld.

26 Kunt u aangeven hoe de intensivering van € 50 miljoen per jaar onder artikel 3.3 wordt verdeeld en besteed? (zie ook vraag 40)

Antwoord:

EUR 10 miljoen per jaar van de intensiveringen op artikel 3.3 zal worden gereserveerd voor het Civic Space Fund. De verdere verdeling van de intensiveringen wordt op dit moment uitgewerkt, waarover de Kamer op een later moment zal worden geïnformeerd.

27 Wanneer komt de Kamerbrief over artikel 3.1?

Antwoord:

De Kamerbrief over de intensivering op gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten is op 23 oktober 2026 aan de Kamer verstuurd.

28 Kunt u aangeven of een indicatie geven welk deel van de intensiveringen van het ODA-budget onder kabinet-Jetten wordt besteed via maatschappelijke organisaties? Kunt u dit aangeven in percentages en bedragen per jaar voor de periode 2027 - 2030?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 7.

29 Kunt u per jaar voor de periode 2027 - 2030 aangeven welk percentage ODA-middelen dat besteed wordt via maatschappelijke organisaties, de mogelijkheid

biedt voor ruimte voor pleitbezorging en beleidsbeïnvloeding in Nederland?

Antwoord:

Het kabinet stuurt niet op kanaal, waardoor het niet mogelijk is aan te geven welk deel van de intensiveringen van het ODA-budget wordt besteed via maatschappelijke organisaties, en dus ook niet welk deel daarvan ruimte biedt voor pleitbezorging en beleidsbeïnvloeding (in Nederland).

Voorbeelden van programmering die de mogelijkheid bieden voor activiteiten gericht op pleitbezorging en beleidsbeïnvloeding binnen Nederland zijn het *Fair Focus on Trade*-programma van totaal EUR 90 miljoen(2026-2030, cf. amendement Kröger c.s., Kamerstuk 36800-XVII, nr. 31) en een onlangs gestart programma van Partos dat specifiek gericht is op pleitbezorging binnen Nederland, van totaal EUR 3.750.000 voor de periode 2026-2030.[11]

30 Op welke manier wordt uitvoering gegeven aan artikel 32 van het VN-verdrag voor personen met een handicap (United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, UNCRPD) in uw begroting?

Antwoord:

Het kabinet beschikt niet over een strategie specifiek voor de uitvoering van artikel 32 van het VN-verdrag voor personen met een handicap. De uitgangspunten van artikel 32 zijn echter geïntegreerd in het bredere beleid voor ontwikkelingssamenwerking. Bij de ontwikkeling en uitvoering van programma's geldt inclusiviteit als leidend principe, zodat niemand wordt uitgesloten. Dit omvat ook de toegang tot programma's voor mensen met een beperking.

31 Klopt het dat momenteel geen gebruik wordt gemaakt van de OESO-Development Assistance Committee Disability Policy Marker? Zijn er plannen om dit wel te gaan doen?

Antwoord:

Nederland rapporteert momenteel niet op de OESO-Development Assistance Committee (DAC) *Disability Policy Marker*. Deze is vrijwillig van aard. Nederland heeft er omwille van uitvoeringscapaciteit voor gekozen om zich te focussen op de verplichte OESO-DAC markers, waaronder klimaatadaptatie, klimaatmitigatie (en de andere zogenaamde 'Rio Markers') en *gender equality*.

32 Wat betekent een meer geïntegreerde manier van programmering op voedselzekerheid, water en klimaat voor de cijfers in uw begroting? Hoe wordt voorkomen dat er zaken dubbel begroot en/of gerapporteerd worden?

Antwoord:

Een geïntegreerde manier van programmeren betekent dat synergie binnen programma's tussen deze sub-thema's wordt bevorderd. Grote en thematische meer geïntegreerde programma's worden op hoofddoel begroot onder het betreffende sub-artikel. Er is geen sprake van dubbele begroting of verantwoording. Middels evaluaties en periodieke rapportages wordt u over de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze meer geïntegreerde aanpak geïnformeerd met daarbij aandacht voor de resultaten op de verschillende sub-thema's, die in het licht van de verbeterde verantwoordingsystematiek ook een plek zullen krijgen in het Jaarverslag.

33 Op welke momenten heeft Nederland, ook op ambtelijk niveau, gesprekken met de de facto autoriteiten in Afghanistan (de Taliban) gehad? Over welke

[11] Cfm. amendement Van Ark c.s. Kamerstuk 36800-XVII, nr. 63

onderwerpen? Waren vrouwenrechten onderdeel van deze besprekingen?

Antwoord:

Nederland onderhoudt minimale operationele contacten met de de facto autoriteiten in Afghanistan. Dit gebeurt sporadisch en alleen op ambtelijk niveau, wanneer dit in het belang is van Nederland en de Afghaanse bevolking. In deze gesprekken worden de rechten van vrouwen en meisjes steevast aangekaart.

Ook heeft een Nederlandse ambtenaar deelgenomen aan het gesprek met een Taliban delegatie in Brussel georganiseerd door de Europese Commissie over migratie. Dit ging om een technisch gesprek op werkniveau.

34 Hoeveel kinderen staan in Gaza op een wachtlijst om medisch geëvacueerd te worden?

Antwoord:

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) wachten circa 18.500 patiënten in Gaza op een medische evacuatie. Hieronder bevinden zich ruim 4.000 kinderen.

35 Welk bedrag is er voorzien voor de heroprichting van het Civic Space Fund en wordt dit financieel weer in de oude omvang hersteld? Hoe lang zal dit fonds niet gewerkt hebben? Weten we iets van de gevolgen van het stopzetten van dit fonds voor de initiatieven die hieruit gefinancierd werden? Zie ook vraag 62.

Antwoord:

Het nieuwe Civic Space Fund (CSF) heeft een budget van EUR 10 miljoen per jaar voor de periode 2027-2031. Dit is hetzelfde als de eerdere omvang van het CSF. Het CSF is per eind 2025 conform de afgesproken looptijd beëindigd. Projecten en initiatieven die uit het CSF werden gefinancierd, hebben hun looptijd kunnen afronden binnen de afgesproken kaders. Momenteel wordt, mede op basis van ervaringen met het afgelopen CSF een nieuw CSF voorbereid dat per 2027 van start gaat.

36 Hebben Nederlandse ziekenhuizen contact met u opgenomen om kenbaar te maken dat zij bereid zijn medisch geëvacueerde kinderen uit Gaza op te vangen? Op welke momenten? Welke ziekenhuizen?

Nee, er is geen direct contact met ziekenhuizen over het opvangen van patiënten uit Gaza geweest. De bereidheid van Nederlandse ziekenhuizen om kindpatiënten uit Gaza uit op te vangen, zoals ook ter sprake kwam tijdens het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over medische evacuaties van kinderen uit de Gazastrook d.d. 24 september jl., is mij bekend.

37 In uw brief over intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid staat vermeld dat de hiervoor bestemde extra middelen onder andere komen uit 'interne herschikkingen binnen de BHOS-begroting'. Kunt u aangeven over hoeveel geld dit gaat en waar deze middelen specifiek vandaan komen?

Antwoord:

De meerjarige intensivering van de inzet op vrouwenrechten en gendergelijkheid wordt gedekt uit de middelen die beschikbaar zijn gesteld uit het coalitieakkoord, incidentele intensiveringen op ODA uit de Ontwerpbegroting BHOS 2027 en herschikking binnen de begroting. Voor de interne herschikkingen zijn middelen afkomstig uit begrotingsartikelonderdeel 2.1 (Voedselzekerheid) en 2.2 (Water).

38 Wat is op dit moment de stand van zaken met het toelaten van patiënten uit Gaza tot Jordanië? Kunnen er aantallen worden genoemd per dag, per week, of anders per maand? Klopt het dat het Jordanië moeilijk lukt om Palestijnse patiënten terug te laten keren naar Gaza, dat dit een voorwaarde is voordat Jordanië nieuwe patiënten toelaat en ze daarom de afgelopen maanden veel minder patiënten hebben laten komen?

Antwoord:

Het aantal patiënten dat wordt geëvacueerd naar Jordanië en terugkeert naar Gaza na afloop van de behandeling laat zich niet precies voorspellen en is afhankelijk van verschillende factoren. Jordanië probeert in samenwerking met de WHO op wekelijkse basis patiënten uit Gaza te evacueren. De groepsgrootte per evacuatie varieert significant en ligt gemiddeld rond de 25 patiënten. Of een evacuatie daadwerkelijk doorgaat, hangt af van meerdere factoren, waaronder toestemming van de Israëlische autoriteiten voor vertrek uit Gaza. Circa eens per maand organiseert Jordanië een terugkeerbeweging, en ook hier fluctueert de groepsomvang tussen enkele tientallen tot ruim honderd behandelde patiënten.

Jordanië hecht veel belang aan de mogelijkheid tot terugkeer naar Gaza als uitgangspunt voor het faciliteren van medische evacuaties. Dat heeft te maken met de draagkracht van de Jordaanse samenleving en de uitdrukkelijke politieke wens om niet bij te dragen aan gedwongen verplaatsing van Palestijnen. Daarom geldt als randvoorwaarde dat het aantal patiënten voor medische evacuaties en het aantal behandelde patiënten dat terugkeert in balans blijft. Nederland en gelijkgezinde landen blijven doorlopend het belang uitdragen van onbelemmerde medische evacuaties en veilige terugkeer.

39 Kunt u verklaren waarom de bedragen onder punt 2 in de tabel op pagina 17 van de begroting, over de intensiveringen voor ontwikkelingssamenwerking uit de Miljoenennota 2027, afwijken van de bedragen onder punt H (‘Intensivering ontwikkelingssamenwerking MJN2027’) in de HGIS-nota?

Antwoord:

In punt H van de ODA-bijlage van de HGIS-nota worden de totale ODA middelen die door het kabinet aanvullend beschikbaar worden gesteld getoond. Dit bestaat uit de intensivering ontwikkelingssamenwerking en budget voor de niet-militaire steun aan Oekraïne, beide ODA.

Het betreft cumulatief EUR 1,142 miljard. Deze EUR 1,142 miljard is opgebouwd uit cumulatief EUR 815 miljoen voor ODA en EUR 327 miljoen voor steun aan Oekraïne. Deze zijn in punt 2 in de tabel op pagina 17 van de BHOS-begroting separaat weergegeven. Zie hieronder een tabel met uitsplitsing van deze cumulatieve EUR 1,142 miljard.

x EUR miljoen	**2027**	**2028**	**2029**	**Cum.**
Totale ODA-intensivering (relevant voor bni-koppeling)	367	384	391	1.142
w.v. ODA	*218*	*295*	*302*	*815*
w.v. ODA voor Oekraïne	*149*	*89*	*89*	*327*

40 Op welke wijze worden de intensiveringen op begrotingsartikel 3.3 verdeeld?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 26.

41 Kunt u een overzicht verstrekken van de bestaande samenwerkingsverbanden en

projecten die worden gefinancierd met de middelen op artikel 4.3, die volgens de toelichting ‘voor het overgrote deel’ via subsidies aan Nederlandse en internationale NGO’s worden besteed?

Antwoord:

De samenwerkingsverbanden en projecten die vanuit artikel 4.3 worden gefinancierd staan al op verschillende plekken van de ontwerpbegroting 2027 toegelicht (p. 53 t/m 62). Het gaat om de volgende Nederlandse en internationale ngo's:

- **Berghof Foundation**
- **Center for Civilians in Conflict**
- **Center for Humanitarian Dialogue**
- **Clingendael Academy en Conflict Research Unit**
- **Dialogue Advisory Group**
- **Geneva Centre for Security Sector Governance (bekend als DCAF)**
- **Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict**
- **Impunity Watch**
- **International Commission for Transitional Justice**
- **International Crisis Group**
- **MensenmeteenMissie**
- **Non Violent Peaceforce**
- **PAX for Peace**
- **PeaceDirect**
- **SearchforCommonGround**
- **The Hague Institute for Innovation of Law**
- **Transparency International Defense Sector**
- **Vereniging voor Nederlandse Gemeenten International**

En de volgende internationale en multilaterale organisaties:

- **International Commission on Missing Persons**
- **International Institute for Democracy and Electoral Assistance**
- **International Organisation for Migration Irak**
- **UN Peace Building Fund**
- **United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs Joint Programme**
- **United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs Multi-Year Appeal**
- **World Bank State and Peacebuilding Fund**

42 Op welke onderdelen van de begroting zit nog vrije ruimte?

Antwoord:

Alle bedragen zijn reeds juridisch verplicht, bestuurlijk verplicht of beleidsmatig gereserveerd. Voor een uitgebreide toelichting verwijs ik u naar bijlage 4 van de memorie van toelichting en het antwoord op vraag 160.

43 Is reeds bekend hoe en via welke projecten en samenwerkingsverbanden de intensiveringen op artikel 4.3 worden besteed?

Antwoord:

De intensiveringen worden besteed aan versterking van de samenwerkingsverbanden op de prioriteiten zoals vermeld in het antwoord op vraag 41. Daarnaast worden nog nieuwe samenwerkingsverbanden ontwikkeld op de prioriteiten democratische weerbaarheid, conflictbemiddeling en tegengaan van straffeloosheid voor geweld tegen hulpverleners. Voor de verdere uitwerking verwijs ik u naar de Kamerbrief

Opkomen voor democratische waarden van 9 november jl.

44 Klopt het dat uw begroting ondanks de intensiveringen, een netto groei heeft van circa €180 miljoen?

Antwoord:

De netto omvang (uitgaven minus ontvangsten) van de BHOS-begroting 2027 in het jaar 2027 is EUR 3,88 miljard. Dat is een stijging van EUR 603 miljoen ten opzichte van het vorige begrotingsmoment (1e suppletoire begroting 2026).

De netto omvang in 2027 van de BHOS-begroting 2027 t.o.v. de omvang bij de BHOS-ontwerpbegroting 2026 is circa EUR 180 miljoen. Het verschil tussen deze bedragen in 2027 wordt o.m. verklaard door de budgettaire verwerking van het coalitieakkoord en de verlaging van het ODA-budget a.g.v. de neerwaartse bijstelling van de bni-groei in het voorjaar van 2026.

45 Waarom is besloten om de intensivering van 257 miljoen per jaar uit het coalitieakkoord in een ander kasritme te zetten? Wanneer is dit besluit genomen? Hoe verhoudt zich dit tot de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord?

Antwoord:

Zoals opgenomen in de voorjaarsnota 2026 en de 1e suppletoire begroting 2026 heeft er een kasschuif plaatsgevonden op de intensivering van EUR 257 miljoen t.b.v. ontwikkelingssamenwerking. Bij de voorjaarsnota 2026 werd dus zowel de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord verwerkt als een kasschuif doorgevoerd op deze intensiveringsmiddelen. In de voorjaarsnota staat opgenomen dat het Official Development Assistance (ODA)-budget hiermee in een gelijkmatiger ritme werd geplaatst. Gelijktijdig is bij voorjaarsnota 2026 ook de asielmeevaller op de BHOS-begroting met een kasschuif in een ander ritme gezet. Hiermee werd deze meevaller in een gelijkmatiger kasritme gezet wat de doeltreffende en doelmatige besteding van het budget ten goede kwam.

46 Kunt u aangeven hoe de aanvullende €461 miljoen voor klimaatfinanciering via artikel 2.3 van uw begroting, genoemd in uw brief van 26 oktober 2026, in de periode 2027-2031 per jaar wordt verdeeld over de vier prioritaire thema's: ondersteuning van lokaal geleide klimaatinitiatieven, herstel van de inzet op hernieuwbare energie, opschaling van het Dutch Fund for Climate and Development (DFCD) en een mogelijke Nederlandse bijdrage aan de Tropical Forest Forever Facility (TFFF)?

Antwoord:

De extra investeringen van het kabinet zijn onderdeel van de programmering van het hele artikel 2.3. De geplande prioriteiten beslaan een periode die voorbij 2031 loopt. Zo is de investering van maximaal USD 500 miljoen in het TFFF uitgesmeerd over een periode van 10 jaar. De invulling van de andere prioriteiten worden het komend jaar verder uitgewerkt. Het voornemen is om EUR 30 miljoen per jaar te programmeren voor toegang tot hernieuwbare energie, EUR 25 miljoen per jaar voor lokale klimaatinitiatieven en EUR 30 miljoen per jaar voor het mobiliseren van private financiering via het DFCD. Deze extra investeringen zijn onderdeel van de brede inzet op klimaat. Zo wordt het budget voor 2.3 dat vanaf 2028 structureel EUR 300 miljoen per jaar zal bedragen, ook ingezet voor de klimaatfondsen (GCF en GEF), kennis, bossen, adaptatie, andere activiteiten op het mobiliseren van private financiering en bijdragen aan internationale organisaties zoals UNEP, UNFCCC en de CBD. In de MvT's bij de begrotingen voor de komende

jaren zal uw Kamer worden geïnformeerd over de invulling.

Over deze intensiveringen bent u ook geïnformeerd per Kamerbrief geïnformeerd op 26 oktober.[12]

47 Kunt u toelichten hoe de nieuwe systematiek waarbij €419 miljoen voor steun aan Oekraïne ten laste van de BHO-begroting wordt gebracht verschilt van de eerdere werkwijze, hoeveel steun per jaar aan Oekraïne door de jaren heen is verleend en op welke begrotingsartikelen en programma's de €419 miljoen wordt geboekt?

Antwoord:

In het coalitieakkoord staat opgenomen dat de aanvullende middelen voor niet-militaire steun aan Oekraïne in 2027 voor EUR 419 miljoen ten laste worden gebracht van de BHO-begroting. Dat is verwerkt in de 1e suppletoire begroting 2026. Onderstaande tabel toont de gerealiseerde ODA-uitgaven aan Oekraïne:

x EUR miljoen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Rijksbrede niet-militaire steun aan Oekraïne (realisatie op basis van jaarverslagen)	457	546	807	547
w.v. BHOS	*220*	*249*	*220*	*240*

Het budget voor niet-militaire steun aan Oekraïne op de BHOS-begroting staat grotendeels geraamd op artikel 5.3. De meerjarige raming op artikel 5.3 betreft EUR 384 miljoen in 2027, EUR 399 miljoen in 2028 en EUR 397 miljoen in 2029. Cumulatief is er in de periode 2027 t/m 2029 daarmee EUR 1,1 miljard beschikbaar voor meerjarige niet-militaire ODA-steun vanuit de BHOS-begroting. Onderstaande tabel toont de raming per begrotingsartikel.

x EUR duizend	**2027**	**2028**	**2029**
Duurzame economische ontwikkeling,handel en investeringen	4.000	1.500	-
Multilaterale samenwerking en overige inzet	384.200	399.200	397.250
Sociale vooruitgang	-	200	-
Totaal	**388.200**	**400.900**	**397.250**

Er wordt ook niet-militaire steun aan Oekraïne geleverd via andere begrotingen.[13]

48 Welke stappen kan Nederland zetten om de ratificatie door andere landen van het Den Haag-Ljubljana-verdrag over samenwerking tussen openbaar ministeries bij de aanpak van oorlogsmisdaden te versnellen?

Antwoord:

Het in 2023 tot stand gekomen 'Verdrag van Ljubljana - Den Haag inzake internationale samenwerking bij de opsporing en vervolging van genocide, misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en andere internationale misdrijven' is gericht op het versterken van de opvolging en

[12] Kamerstuk 2026Z22930

[13] 2026Z23189

vervolging van verdachten van internationale misdrijven.

Nederland moedigt op verschillende manieren de snelle ratificatie van het Verdrag van Ljubljana – Den Haag aan, en zet zich samen met de Kopgroeplanden België, Slovenië, Mongolië, Senegal en Argentinië in om het verdrag te promoten en om landen te ondersteunen bij hun ratificatieproces. De teksten van het verdrag (diverse taalversies) zijn recent gefinaliseerd. De Kopgroeplanden zullen de aankomende periode gezamenlijk zoveel mogelijk staten aanmoedigen het verdrag snel te ratificeren. Nederland kijkt naar mogelijkheden om landen die behoefte hebben aan kennis over en ervaring met ratificatie van verdragen te ondersteunen. Tot slot vestigt Nederland aandacht op dit verdrag en het belang van brede ratificatie via deelname aan en organisatie van bijeenkomsten zoals *side events* en paneldiscussies.

49 Is er een boekhoudkundige reden dat de eerstejaarsopvang van asielzoekers op 9,5% ODA wordt geraamd en niet op de afgesproken maximale 10%?

Antwoord:

Conform het coalitieakkoord is het ODA-deel van de uitgaven aan de eerstejaars asielopvang vanaf 2027 gemaximeerd op 10% van het ODA budget. Het kan voorkomen dat, vanwege fluctuaties in het ODA-budget gedurende het jaar, de ramingen voor de uitgaven aan eerstejaars asieluitgaven niet exact overeenkomen met ramingen voor 10% van het ODA-budget. De ramingen voor de ODA-toerekening worden daarom tweemaal per jaar geactualiseerd (bij Voorjaarsnota en bij Najaarsnota) en vanaf 2027 gemaximeerd op 10% van het ODA-budget.

50 Bent u van plan opvolging te geven aan het side event 'Strengthening Accountability for Crimes Against Aid Workers' dat werd gefaciliteerd door Nederland en Artsen zonder Grenzen in december 2025 tijdens de Assembly of States Party van het Internationaal Strafhof?

Antwoord:

Ja. In december 2025 organiseerde Nederland, samen met o.a. Australië, het Nederlandse Rode Kruis, Artsen Zonder Grenzen en Legal Action Worldwide een bijeenkomst over het tegengaan van straffeloosheid van aanvallen op humanitaire hulpverleners tijdens de jaarlijkse vergadering van verdragspartijen bij het Internationaal Strafhof.

Hierbij werd gekeken naar factoren die bewijsgaring over, en vervolging van schendingen van het humanitair oorlogsrecht compliceren. Bij de uitvoering van de kabinetsreactie[14] op het AIV en CAVV rapport *Hulp onder Vuur*[15] wordt opvolging gegeven aan een aantal van de aanbevelingen die tijdens deze bijeenkomst werden gedaan, waaronder op het gebied van juridische ondersteuning en het vergroten van mogelijkheden voor nationale vervolging van internationale misdrijven. Voor Nederland staat het belang van het tegengaan van straffeloosheid voor aanvallen tegen humanitaire hulpverleners doorlopend op de agenda. Zo heb ik tijdens een optreden voor de VN Mensenrechtenraad in Geneve op 30 september benadrukt dat naast het onderzoeken van mogelijke schendingen van het humanitair oorlogsrecht ook vervolging van daders van dit soort schendingen cruciaal is.

Ook tijdens de aanstaande Vergadering van Verdragspartijen van het Internationaal Strafhof (30 nov. – 7 dec.) is het kabinet van plan om

[14] Kamerstuk 36180-198

[15] *Hulp onder Vuur: Bescherming van hulpverleners in conflictsituaties*, AIV en CAVV, 12 maart 2026

aandacht te vragen voor dit belangrijke thema, onder andere in interventies en bilaterale contacten.

51 Voor welk bedrag exporteert Nederland wapens naar Israël, welk type wapens betreft dit en voor welk gebruik? Wordt er bij wapenexport naar dit land expliciet aangegeven voor welk doel deze wapens (niet) gebruikt mogen worden? Hoe houdt Nederland toezicht op naleving van de acht criteria van het EU-wapenexportbeleid, bestaat er onderzoek naar de naleving van de exportvoorwaarden na levering en is bekend wat er gebeurt met de wapens die Nederland naar Israël exporteert?

52 Voor welk bedrag exporteert Nederland wapens naar Egypte, welk type wapens betreft dit en voor welk gebruik? Wordt er bij wapenexport naar dit land expliciet aangegeven voor welk doel deze wapens (niet) gebruikt mogen worden? Hoe houdt Nederland toezicht op naleving van de acht criteria van het EU-wapenexportbeleid, bestaat er onderzoek naar de naleving van de exportvoorwaarden na levering en is bekend wat er gebeurt met de wapens die Nederland naar Egypte exporteert?

53 Voor welk bedrag exporteert Nederland wapens naar de Verenigde Arabische Emiraten, welk type wapens betreft dit en voor welk gebruik? Wordt er bij wapenexport naar dit land expliciet aangegeven voor welk doel deze wapens (niet) gebruikt mogen worden? Hoe houdt Nederland toezicht op naleving van de acht criteria van het EU-wapenexportbeleid, bestaat er onderzoek naar de naleving van de exportvoorwaarden na levering en is bekend wat er gebeurt met de wapens die Nederland naar de Verenigde Arabische Emiraten exporteert?

54 Voor welk bedrag exporteert Nederland wapens naar Saudi-Arabië, welk type wapens betreft dit en voor welk gebruik? Wordt er bij wapenexport naar dit land expliciet aangegeven voor welk doel deze wapens (niet) gebruikt mogen worden? Hoe houdt Nederland toezicht op naleving van de acht criteria van het EU-wapenexportbeleid, bestaat er onderzoek naar de naleving van de exportvoorwaarden na levering en is bekend wat er gebeurt met de wapens die Nederland naar Saudi-Arabië exporteert?

55 Voor welk bedrag exporteert Nederland wapens naar Turkije, welk type wapens betreft dit en voor welk gebruik? Wordt er bij wapenexport naar dit land expliciet aangegeven voor welk doel deze wapens (niet) gebruikt mogen worden? Hoe houdt Nederland toezicht op naleving van de acht criteria van het EU-wapenexportbeleid, bestaat er onderzoek naar de naleving van de exportvoorwaarden na levering en is bekend wat er gebeurt met de wapens die Nederland naar Turkije exporteert?

56 Heeft Nederland aanvragen tot wapenexport geweigerd, omdat het inkopende land niet voldeed aan de criteria van het EU-wapenexport? Zo ja, aan wie, om welke reden en welk bedrag is hiermee gemoeid?

Antwoord op vraag 51 t/m 56 en 61:

Nederland toetst alle aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen per geval en voorafgaand aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole (2008/944/GBVB) en daarmee aan de criteria van het Wapenhandelsverdrag (*Arms Trade Treaty*). Bij deze zorgvuldige risicoanalyse wordt specifiek gekeken naar de aard van het goed, de eindbestemming, de eindgebruiker en het beoogd eindgebruik. Indien uit die beoordeling duidelijke risico's op ongewenst eindgebruik volgen wordt een vergunningaanvraag afgewezen.

Bij een beoordeling wordt alle relevante informatie meegenomen, inclusief signalen van mogelijk ongewenst eindgebruik. Nederland vraagt bij een vergunningaanvraag een eindgebruikersverklaring van de ontvangende partij waarin wordt vermeld voor welk doel de goederen worden ingezet en

schriftelijk wordt verklaard dat de goederen niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Mocht – ondanks de zorgvuldige toetsing vooraf – bijvoorbeeld uit het werk van internationale organisaties of NGO's blijken dat de goederen op ongewenste wijze zijn ingezet, dan wordt dat meegewogen bij de beoordeling van toekomstige aanvragen voor exportvergunningen.

De jaarrapporten over exportcontrolebeleid bevatten overzichten van afgegeven vergunningen en afgewezen aanvragen voor definitieve uitvoer militaire goederen per eindbestemming en uitgesplitst per categorie militaire goederen.[16] [17] [18] Het totaal aantal afgewezen vergunningaanvragen (voor alle eindbestemmingen), ingetrokken vergunningen meegerekend, lag in 2025 op 13 en in 2024 op 9. In bijlage 6 van het jaarrapport exportcontrolebeleid vindt u meer details over deze afwijzingen.

Daarnaast publiceert het ministerie van Buitenlandse Zaken regelmatig via de website van Rijksoverheid informatie over diverse aspecten van exportcontrole van militaire goederen, waaronder kerngegevens over afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen[19].

Specifiek ten aanzien van Israël, ziet het kabinet risico's aangaande het optreden, o.a. in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever. In de praktijk betekent dit dat het kabinet op dit moment alleen vergunningen toewijst voor de export van militaire goederen indien de goederen enkel defensief kunnen worden ingezet, zoals onderdelen voor het *Iron Dome*-

[16] Kamerstuk 22054-434

[17] Kamerstuk 22054-459

[18] Kamerstuk 2026Z23663

[19] Maandelijkse rapportage uitvoer militaire goederen | Rijksoverheid.nl

luchtafweersysteem, alsook voor de uitvoer van goederen ten behoeve van productie-, onderhoud of demonstratiedoeleinden waarbij er geen sprake is van operationele inzet of eindgebruik in Israël. Dit leest u ook in het jaarrapport over het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2025[20].

57 Welk preventief beleid voert Nederland tot naleving van het artikel 7.4 uit het Wapenhandelsverdrag, dat dient te voorkomen dat Nederlandse wapenexport bijdraagt tot een verhoogd risico tot gender gerelateerd geweld in het land van eindbestemming?

Antwoord:

Het kabinet toetst alle vergunningaanvragen voor de export van militaire goederen zorgvuldig en per geval aan de hand van de Europese wapenexportcriteria EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole (2008/944/GBVB) en daarmee aan de criteria van het Wapenhandelsverdrag. Gender-gerelateerd geweld en geweld tegen vrouwen en kinderen vormen een integraal onderdeel van deze toetsing, waarbij alle op dat moment beschikbare relevante informatie wordt meegenomen in de beoordeling. Dit wordt in het bijzonder getoetst onder criterium 2 dat de lidstaten ertoe verplicht een exportvergunning te weigeren wanneer er een duidelijk risico bestaat dat de betreffende goederen kunnen worden ingezet voor onder meer ernstige schendingen van de mensenrechten, waaronder gender-gerelateerd geweld en geweld tegen vrouwen en kinderen.

58 Kunt u uitsluiten dat door Nederland geëxporteerde wapens in Soedan worden ingezet?

Antwoord:

Het kabinet neemt het risico op omleiding van militaire goederen naar Soedan serieus. Zoals eerder vermeld toetst het kabinet vergunningaanvragen voor de uitvoer van militaire goederen per geval zorgvuldig aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole (EUGS) en daarmee aan de criteria van het Wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty). Daarbij wordt er onder andere getoetst op het risico op omleiding van de goederen naar ongewenste eindgebruikers. Daarbij is er ook aandacht voor het omleidingsrisico naar Soedan. Als er een duidelijk risico bestaat op ongewenst eindgebruik, zoals een bijdrage aan ernstige mensenrechtenschendingen of omleiding, wordt een vergunningaanvraag afgewezen.

Daarnaast heeft Nederland meermaals en op verschillende niveaus in EU-verband ook specifieke aandacht gevraagd voor het omleidingsrisico naar het conflict in Soedan en zet in op verbeterde informatie-uitwisseling hierover tussen EU-lidstaten.

59 Kunt u voor de jaren 2027-2031 uiteenzetten hoe de toegevoegde middelen aan de miljoenennota artikelsgewijs verdeeld zijn?

Antwoord:

Zie hieronder een overzicht van de intensiveringen voor ontwikkelingssamenwerking per artikelonderdeel van de BHOS-begroting. De tabel bevat zowel de verdeling van de extra middelen uit het coalitatieakkoord, de Miljoenennota als mede intensiveringen als gevolg van mutaties tussen de beleidsartikelen.

Daarnaast zijn extra middelen toegevoegd aan de BZ-begroting voor de bevordering van mensenrechten (art. 1.2) en de bevordering van transitie in prioritaire gebieden (art. 2.5). Voor een uitwerking van de nadere invulling van de extra middelen

[20] Kamerstuk 2026D54525

verwijs ik u naar de Kamerbrieven inzake intensivering klimaatbeleid[21], vrouwenrechten en gendergelijkheid,[22] maatschappelijk middenveld, onderwijs (deze zal uw Kamer nog tegemoet komen), migratie[23] en democratisering[24].

x EUR miljoen	2027	2028	2029	2030	2031
Art. 2.3 Klimaat	20	102	148	128	63
Art. 3.1 Gezondheid	10	25	18	32	0
Art. 3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	10	42	36	28	30
Art. 3.3 Maatschappelijk middenveld	20	57	51	55	50
Art. 3.4 Onderwijs voor sociale ontwikkeling	23	58	55	32	3
Art. 4.1 Humanitaire hulp	28	108	104	67	21
Art. 4.2 Migratie en ontheemding	30	28	29	25	5
Art. 4.3 Veiligheid en democratische rechtsorde	39	104	92	65	0
Art. 5.2 Overig armoedebeleid	3	4	3	5	0
BZ-begroting art. 1.2 Bescherming en bevordering van mensenrechten	2	6	5	5	0
BZ-begroting art. 2.5 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	4	13	10	10	10

60 Kunt u uitsluiten dat door Nederland geëxporteerde wapens in Darfur worden ingezet en daarmee het VN-wapenembargo in Darfur wordt geschonden?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 58.

61 Kunt u uitsluiten dat door Nederland geëxporteerde wapens in Gaza worden ingezet?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 51 t/m 56.

62 Voor welk bedrag is sinds 2024-2025 steun aan internationale en maatschappelijke organisaties die een bijdrage ontvingen uit het Civic Space Fund stopgezet? Welke organisaties zijn hierdoor getroffen en welke gevolgen verwacht u voor de uitvoering van deze agenda's? Hoe wordt met het nieuwe budget hiermee rekening gehouden?

Antwoord:

Het Civic Space Fund is conform de looptijd per eind 2025 beëindigd (zie ook antwoord op vraag 35). Organisaties hebben hun activiteiten conform planning kunnen afronden.

[21] 2026Z22930

[22] 2026Z22825

[23] 2026D55454

[24] 2026D56667

63 Hoe wordt bij de verdeling van de middelen onder het Civic Space Fund rekening gehouden met het herstel van capaciteit, expertise en netwerken die verloren zijn gegaan door eerdere bezuinigingen en het wegvallen van internationale donorsteun voor vrouwenrechtenorganisaties en maatschappelijke organisaties?

Antwoord:

Het Civic Space Fund (CSF) is een fonds waaruit middelen worden gedelegeerd aan ambassades, waarmee zij lokale maatschappelijke organisaties en initiatieven die werkzaam zijn op de maatschappelijke ruimte kunnen ondersteunen.

Bij de inzet van CSF-middelen is het aan de ambassades om, in overleg met het maatschappelijk middenveld, te bepalen hoe de beschikbare middelen het beste kunnen bijdragen aan het versterken van capaciteiten, expertise en netwerken. Daarbij kunnen ambassades specifiek inspelen op behoeften van lokale organisaties als gevolg van eventuele bezuinigingen.

64 Welke landen worden voor de periode 2027–2029 aangemerkt als prioritaire partnerlanden voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, uitgesplitst naar beide beleidsterreinen? 9 16

Antwoord:

De inzet van de BHOS-begroting gebeurt voor ontwikkelingssamenwerking op basis van de thema's die verbonden zijn aan de verschillende begrotingsartikelen. De inzet op deze thema's kan per land verschillen.

Het kabinet werkt met twee categorieën prioritaire landen voor ontwikkelingssamenwerking (OS):

- **De 16 prioritaire OS-landen zijn Mali, Burkina Faso, Niger, Benin, Soedan, Somalië, Ethiopië, Oeganda, Palestijnse Gebieden, Syrië, Libanon, Jordanië, Tunesië, Irak, DR Congo en Mozambique.**
- **De 14 combinatielanden van OS en Handel zijn Colombia, Senegal, Ivoorkust, Ghana, Nigeria, Kenia, Zuid-Afrika, Marokko, Egypte, India, Bangladesh, Indonesië, Vietnam en Oekraïne.**

Voor buitenlandse handel geldt dat het handelsinstrumentarium generiek van aard is en voor Nederlandse bedrijven wereldwijd openstaat. Qua handelsbevordering en economische diplomatie geven we extra aandacht we aan een aantal grotere handelspartners als België, Duitsland, Frankrijk, de VS en China, alsmede aan landen die vanuit bredere belangenafweging handelsaandacht behoeven als Canada en Australië. Daarnaast stimuleren we via het handelsbeleid de internationalisering van een aantal sectoren zoals semicon en duurzame energie die van belang zijn voor het verdienvermogen en de weerbaarheid van de Nederlandse economie.

65 Welke criteria worden gehanteerd bij de selectie van prioritaire partnerlanden, en welke rol spelen economische kansen, ontwikkelingsbehoeften, geopolitieke belangen en veiligheidsrisico's daarbij? 9 16

Antwoord:

De samenwerking met landen wordt gebaseerd op een combinatie van criteria, waaronder de in de beleidsbrief Buitenlandbeleid van april jl.[25] genoemde belangen veiligheid, welvaart en vrijheden, waarbij gelijkwaardigheid en wederzijds voordeel uitgangspunt zijn. Bij de mate van samenwerking spelen economische kansen, geopolitieke belangen en

[25] Kamerstuk 36 800 V, nr. 103

ontwikkelingsbehoeften, alsook het belang van continuïteit van de relatie tussen Nederland en partnerlanden een rol.

66 Hoe worden de aanvullende middelen voor ontwikkelingssamenwerking in 2027 verdeeld over de verschillende prioritaire landen en regio's? 10

Antwoord:

De aanvullende middelen zijn thematisch verdeeld, conform inrichting van de BHOS-begroting per thema.

67 Welke aanvullende financiële middelen zouden in 2027, 2028 en 2029 nodig zijn om de internationaal afgesproken ODA-doelstelling van 0,7% van het bruto nationaal inkomen (bni) te bereiken? 10

Antwoord:

Onderstaande tabel toont de raming van het bni op basis van de MEV 2027. De laatste rij toont het verschil tussen het huidig ODA-budget en de norm van 0,7% van het bni.

x EUR miljoen	**2027**	**2028**	**2029**
Raming bni (MEV2027)	1.270.166	1.324.011	1.373.734
0,7% van het bni o.b.v. MEV2027	8.891	9.268	9.616
Huidig netto ODA-budget (stand HGIS-nota 2027)	6.388	6.726	7.164
Verschil huidige netto ODA-prestatie t.o.v. 0,7% van het bni	-2.503	-2.542	-2.452

10

68 Welk deel van het voor 2027–2029 geraamde ODA-budget is beschikbaar voor ontwikkelingsprogramma's buiten Nederland, na aftrek van de ODA-toerekening voor eerstejaars asielopvang en overige binnenlandse uitgaven?

Antwoord:

Onderstaande tabel toont het totale geraamde ODA-budget voor 2027–2029 inclusief ODA- budget op de begrotingen van andere ministeries, ODA-toerekening voor eerstejaarsasielopvang en de ODA-gefinancierde apparaatskosten via de BZ-begroting. Tot slot is weergeven wat resteert na het aftrekken van deze posten.

De ODA-gefinancierde apparaatskosten betreffen niet alleen in Nederland gemaakte kosten, maar ook kosten voor de inzet van personeel in het buitenland en dragen daarmee bij aan de voorbereiding en uitvoering van ontwikkelingsprogramma's in het buitenland.

x EUR duizend	**2027**	**2028**	**2029**
ODA-budget (stand HGIS nota 2027)	6.418.000	6.756.000	7.193.000
Asieltoerekening	620.074	647.588	692.341
Apparaatskosten ODA	355.999	347.609	337.892
Resterend ODA-budget	5.441.927	5.760.803	6.162.767

13

69 Wat gaat u doen om de relatie met de Golfstaten te intensiveren? Wat wilt u daar voor het Nederlandse bedrijfsleven uithalen?

Antwoord:

In lijn met de motie Maes[26] haalt de regering bilateraal en in Europees

verband de banden met de Golfstaten aan. Nederland heeft brede belangen in de Golfregio, waaronder op het gebied van regionale stabiliteit, handel, economie, multilaterale samenwerking, migratie, energie en klimaat. Bilateraal vindt er daarom doorlopend contact plaats tussen Nederland en de verschillende Golfstaten. Ook bezoekt het kabinet de regio regelmatig. Zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken in april van dit jaar een bezoek gebracht aan de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) en Saoedi-Arabië gevolgd door een bezoek aan Qatar in juni 2026. Meerdere bewindspersonen zijn voornemens om de komende maanden naar de regio af te reizen.

Het kabinet blijft daarbij gecommitteerd aan het ondersteunen van het verdienvermogen van Nederlandse bedrijven in de regio, onder andere door het handelsinstrumentarium en het ambassadenetwerk. De inzet richt zich in het bijzonder op kansen op het gebied van energie, water, landbouw en kritieke infrastructuur zoals energie- en haveninfrastructuur.

Op EU-terrein ligt voor nu de focus op gesprekken met de *Gulf Cooperation Council* (GCC) over een samenwerkingsovereenkomst die ziet op non-tarifaire handelsafspraken. Parallel aan de gesprekken met de GCC vinden onderhandelingen met individuele GCC-landen plaats, waaronder met de VAE voor een handelsakkoord en met Qatar en Bahrein over een Strategic Partnership Agreement. Ook wordt ingezet op het vergemakkelijken van reizen tussen de overige vijf GCC-landen en het Schengengebied. De Raad heeft inmiddels ingestemd met het starten van een traject voor visumvrijstelling voor deze landen.

In oktober stond een EU-GCC bijeenkomst op niveau van staats- en regeringsleiders gepland die op beide onderhandelingssporen een impuls had kunnen geven. Vanwege de veiligheidssituatie is deze bijeenkomst vooralsnog uitgesteld door gastland Saoedi-Arabië. Juist in de uitdagende geopolitieke situatie en oplopende spanningen investeren Nederland en

[26] Motie 23 432, nr. 727

Europa in de relatie met de Golfregio. Nederland draagt onder meer bij aan maritieme veiligheid in de regio en steunt diplomatieke inspanningen voor regionale de-escalatie en herstel van de vrije doorvaart in de Straat van Hormuz.

70 Bij welke Europese programma's en investeringsinitiatieven op het gebied van handel, ontwikkelingssamenwerking en economische veiligheid is Nederlandse deelname voorzien in 2027–2029? 13 14

Antwoord:

Nederland zet in algemene zin in op actieve deelname aan Europese programma's en investeringsinitiatieven die bijdragen aan duurzame economische ontwikkeling, handel en economische veiligheid. Belangrijk onderdeel is de EU Global Gateway-strategie en de bijbehorende financiële instrumenten, waar deze drie aspecten samen komen. Nederland werkt hierbij via de Team Europe-aanpak samen met de Europese Commissie, andere lidstaten en Europese financieringsinstellingen op terreinen als duurzame energie, kritieke grondstoffen, infrastructuur en versterking van lokale waardeketens. Begin 2026 heeft Nederland Team National opgericht, dat voorstellen van Nederlandse bedrijven kan indienen bij de EU Global Gateway Investment Hub. Team National bestaat uit het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Invest International, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Atradius DSB, FMO en VNO-NCW.

Het kabinet heeft nog geen volledig beeld van de deelname aan specifieke Europese programma's en initiatieven. Bij nieuwe ontwikkelingen zal de Kamer hierover op de gebruikelijke wijze worden geïnformeerd.

71 Welke Nederlandse financiële bijdragen zijn in 2027–2029 voorzien voor Global Gateway, Team Europe-initiatieven en Delegated Cooperation? Zie ook vragen 99 en 101. 13 14

Antwoord:

In lijn met de beleidsbrief Buitenlandse Zaken 2026[27] heeft dit kabinet de ambitie de EU-samenwerking te versterken. Voor de jaren 2027-2029 zal het

[27] Kamerstuk 36 800 V, nr. 103

kabinet actief bekijken welke mogelijkheden er zijn om gezamenlijk met andere EU-lidstaten en de Europese Commissie Global Gateway projecten en Team Europe-initiatieven te ontwikkelen.

Aangezien deze mogelijkheden vooral afhankelijk zijn van ontwikkelingen in de partnerlanden, alsmede van besluiten van de Europese Commissie en andere EU lidstaten, wordt hier niet ex-ante op begroot. Wel zet het kabinet erop in om Nederlandse financiering en programmering onderdeel te laten zijn van een Europese inzet o.a. via Global Gateway en Team Europe initiatieven. Het streven is daarbij om de Nederlandse inzet via EU Delegated Cooperation op te schalen met financiële bijdragen uit de EU.

72 Welke Europese partnerschappen en programma's op het gebied van kritieke grondstoffen, halfgeleiders en economische veiligheid krijgen in 2027–2029 prioriteit binnen de Nederlandse inzet? 13 14

Antwoord:

Het kabinet versnelt de inzet onder de Nationale Grondstoffenstrategie als onderdeel van de Critical Raw Materials Act en het ResourceEU-actieplan. Zoals aangegeven in de Kamerbrief van 7 juli jl., gebeurt dit o.a. via een nationale grondstoffenlijst, focus op prioritaire waardeketens (permanente magneten, batterijen en defensie-industrie), het aanjagen van strategische projecten en betere randvoorwaarden voor circulariteit, in nauwe samenwerking met Europese en derde landen.[28] Nederland zet hierbij op Europees niveau in op EU-grondstoffenpartnerschappen, Global Gateway-initiatieven, het European Partnership for Responsible Minerals en de oprichting van het EU Critical Raw Materials Centre.

Op het terrein van halfgeleiders krijgt de Chips Joint Undertaking onder de EU Chips Act prioriteit. Dit tripartite partnerschap versterkt de Europese halfgeleiderindustrie en vergroot Europa's strategische autonomie en technologische soevereiniteit op het gebied van halfgeleiders. Hiertoe worden pre-commerciële pilotlijnen opgezet, kennis- en competentiecentra gebouwd en grootschalige strategische onderzoek- en innovatieprojecten ondersteund. Nederland ondersteunt dit initiatief met nationale cofinanciering.

Op het gebied van economische veiligheid hanteert het kabinet het uitgangspunt "open waar het kan, gesloten waar het moet". Hierbij is samenwerking met Europese en internationale like minded-partners van groot belang.[29] Het kabinet verwelkomt de EU-mededeling over economische veiligheid (december 2025) en steunt een proactieve, risico-gebaseerde aanpak van strategische afhankelijkheden. In 2027-2029 staat onder meer de implementatie van de herziene EU-verordening voor investeringsscreening centraal. De Wet Vifo wordt hierop aangepast.

73 Hoeveel Europese middelen verwacht u dat via Delegated Cooperation en Nederlandse uitvoeders wordt gemobiliseerd in de komende jaren en hoe zijn die eventueel begroot? Welk doel stelt u zich voor het mobiliseren van Europese middelen via Nederlandse uitvoerders? 14

Antwoord:

Het kabinet stelt zich als doel dat het aantal EU Delegated Cooperation contracten dat wordt uitgevoerd door Nederlandse *pillar assessed*

[28] Kamerstuk 32852-426

[29] Kamerstuk 22112, nr. 4239

(geaccrediteerde) organisaties en door de EU gedelegeerde middelen blijven toenemen.

De beschikbaarheid van EU-middelen wordt mede bepaald door de resultaten van de onderhandelingen m.b.t. het nieuwe EU Meerjarig Financieel Kader voor 2028-2034.

Aangezien dit budgettaire kader nog niet bekend is, is het in deze fase niet mogelijk een realistische inschatting te geven van de middelen die via Delegated Cooperation kunnen worden gemobiliseerd.

74 Hoeveel middelen zijn er begroot voor de ondersteuning en het aanjagen van de mobilisatie van Europese middelen die via Delegated Cooperation worden ingezet via Nederland? 14

Antwoord:

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft geïnvesteerd in additionele capaciteit op het ministerie om de ambitie op EU Delegated Cooperation waar te kunnen maken en Nederlandse organisaties te kunnen ondersteunen bij contractvorming als het contract wordt aangegaan op basis van de DGIS-accreditatie bij de EU. In 2027 is een bedrag van EUR 2.3 miljoen begroot voor deze capaciteit. Dit bedrag wordt bekostigd uit projecten die door de EU zijn gefinancierd.

75 Welke kritieke grondstoffen krijgen in 2027 prioriteit binnen de Nederlandse inzet op diversificatie van internationale toeleveringsketens? 14 15

Antwoord:

Naast de continue uitvoering van de nationale grondstoffenstrategie, brengt het kabinet focus aan in de aanpak, zoals aangegeven in de interdepartementale Kamerbrief van 7 juli 2026.[30] Daarin is focus gelegd op 17 nationale kritieke grondstoffen. Dit betreft een sub-selectie van de 34 Europese kritieke grondstoffen: Bismut, Germanium, Magnesium (metaal), Silicium-metaal, Coking Coal, (Natuurlijk) grafiet, Niobium, Vanadium, Fluorspar, Kobalt, Platinagroep-metalen, Wolfraam, Fosfor, Lithium, Scandium, zeldzame aardmetalen en Gallium. De selectie is gebaseerd op een inschatting van de risico's op leveringsonderbreking en de mate waarin de toegevoegde waarde van Nederlandse industriële sectoren is blootgesteld

[30] Kamerstuk 32852, nr. 426

aan die risico's. Ook zijn er drie prioritaire productgroepen geïdentificeerd: batterijen, permanente magneten en defensie-industrie. De Nederlandse lijst heeft tot doel om gerichter te prioriteren binnen de EU inzet, en stelt het kabinet in staat om ook in de bilaterale inzet op diversificatie de specifieke Nederlandse belangen beter te dienen.

76 Welke definitie hanteert u voor risicovolle strategische afhankelijkheden en op basis van welke criteria wordt vastgesteld wanneer een afhankelijkheid als risicovol wordt aangemerkt? 14 15

Antwoord:

Een afhankelijkheid is risicovol en strategisch, als het betreffende product, de dienst of de technologie cruciaal is voor het borgen van onze publieke belangen, en als het risico van leveringsonderbrekingen hoog is, waarbij onder andere wordt gekeken naar de aard van de betrekkingen met het land.

77 Welke maatregelen worden in 2027–2029 voorzien om strategische afhankelijkheden te verminderen door diversificatie van handelspartners en toeleveringsketens? 14 15

Antwoord:

Bedrijven zijn primair zelf verantwoordelijk voor het mitigeren van risico's in hun toeleveringsketens, bijvoorbeeld door voorraadvorming of diversificatie van leveranciers. De overheid ondersteunt dit door het vergroten van het netwerk van handelsafspraken van de EU met derde landen waar bedrijven gebruik van kunnen maken. Een overzicht van de lopende onderhandelingen met derde landen komt uw Kamer periodiek toe in de voortgangsrapportages handelsakkoorden als bijlage bij de geannoteerde agenda's voor de Raden Buitenlandse Zaken Handel. Een ambitieuze EU-handelsagenda draagt bij aan diversificatie.

In het verlengde daarvan is de Europese Commissie recent gestart met consultaties voor een mogelijk diversificatie-instrument met als concreet doel de strategische afhankelijkheid van de EU van een beperkt aantal landen te verminderen door Europese bedrijven te stimuleren hun toeleveringsketens en leveranciers internationaal te spreiden. Op die manier wordt de Europese weerbaarheid versterkt.

78	Hoeveel fte wordt in 2027, 2028 en 2029 beschikbaar gesteld voor economische diplomatie en handelsbevordering binnen het internationale postennetwerk? **Antwoord:** **Lokale en uitgezonden medewerkers houden zich bezig met verschillende en soms overlappende dossiers. In beginsel zijn medewerkers ingedeeld per afdeling en thema (politiek, consulair, economie), maar het werk zelf kan meer dan een onderwerp betreffen. Het is lastig exact aan te geven hoeveel fte wereldwijd beschikbaar is voor economische diplomatie en handelsbevordering. Ruwweg kan worden gezegd dat circa een kwart van de medewerkers op de posten zich bezighoudt met economische diplomatie en handelsbevordering. In absolute zin zal het aantal medewerkers hiervoor de komende jaren iets krimpen door de taakstellingen van de kabinetten Schoof en Jetten.**	15	16
79	Welke landen en regio's krijgen in 2027–2029 prioriteit bij de uitbreiding van de economische dienstverlening aan Nederlandse ondernemingen? **Antwoord:** **Zie het antwoord op vraag 64.**	15	16
80	Welke middelen zijn in 2027–2029 beschikbaar voor het versterken van de dienstverlening van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Invest International en Atradius DSB aan Nederlandse bedrijven die nieuwe exportmarkten willen betreden? **Antwoord:** **Ten behoeve van de dienstverlening zijn voor 2027-2029 op de BHOS-begroting onderstaande budgetten beschikbaar. De dienstverlening staat open voor alle NL-ondernemers die internationaal willen ondernemen.**	15	16

x EUR duizend	**2027**	**2028**	**2029**
RVO - Internationaal ondernemen	26.834	26.834	26.834
Uitvoeringskosten RVO +Netherlands Business Support Offices (NBSO)	50.665	49.232	48.099
Invest international	15.263	15.263	15.263
Atradius DSB –- Garanties	4.500	4.500	4.500
Totaal	97.262	95.829	94.696

Naast bovenstaande middelen op de BHOS-begroting, is in 2027 voor Invest International EUR 100 miljoen kernkapitaal beschikbaar vanuit de begroting van het Ministerie van Financiën. Voor Atradius DSB is op de begroting van het ministerie van Financiën EUR 22 miljoen per jaar gereserveerd voor de dienstverleningskosten van de exportkredietverzekeringen om export mogelijk te maken in bestaande en nieuwe exportmarkten. Ook verruimt het kabinet de exportkredietverzekering om financiële risico's voor bedrijven die willen exporteren naar Oekraïne te verkleinen. Daarvoor komt er EUR 19,5 miljoen extra beschikbaar.

81 Welke middelen worden in 2027 ingezet om bedrijven in ontwikkelingslanden te ondersteunen bij het voldoen aan Europese IMVO-vereisten? 15 16

Antwoord:

Naast onze partnerschappen met bijvoorbeeld Solidaridad en IDH staan de volgende instrumenten en middelen centraal om bedrijven in ontwikkelingslanden te ondersteunen bij het voldoen aan Europese IMVO-vereisten:

1. Fair Focus on Trade met een budget van EUR 83 miljoen en een looptijd van 2026-2032;

2. Vakbondsmedefinancieringsprogramma met een totaalbudget van EUR 95 miljoen en een looptijd van 2021-2030.

82 Op welke wijze bent u voornemens intensivering van de IMVO-ondersteuning op de posten te realiseren? Voor welke posten geldt dit, welke concrete actiepunten betreft dit en wat wordt beoogd met deze intensivering? 16

Antwoord:

IMVO maakt integraal onderdeel uit van het werk op de post en de voorlichting aan het bedrijfsleven. In 2026 zijn in Peru en Ivoorkust twee additionele regionale IMVO-medewerkers gestart en is besloten om in 2027 twee bestaande functies te verlengen. In de Golfregio, de ASEAN-5, Latijns-Amerika en West-Afrika zijn zodoende vier regionale IMVO-medewerkers werkzaam. Zij bieden informatie aan bedrijven die zakendoen in de regio, ondersteunen kennisopbouw bij het postennetwerk en dragen bij aan het opzetten van dialoog en samenwerking met lokale overheden en andere belanghebbenden. Ook is een meerjarig budget beschikbaar gesteld voor ons postennetwerk om landenspecifieke voorlichting en praktische ondersteuning aan ondernemers te vergroten. Dit budget is voor 2027 verhoogd met 20 procent, van EUR 391.300 naar EUR 474.000. Hiermee versterken we de IMVO-kennis op de posten en de ondersteuning aan het Nederlands bedrijfsleven in voorbereiding op IMVO-wetgeving.

83 Welk deel van het budget wordt besteed aan de implementatie van IMVO in productielanden? Welk deel wordt via Nederlandse bedrijven besteed? En welk deel via maatschappelijke organisaties of vakbonden? Zie ook vraag 84. 16

Antwoord:

Naast een breed scala aan andere activiteiten staan de volgende vier instrumenten en middelen centraal voor de implementatie van IMVO in productielanden:

1. Fair Focus on Trade met een budget van EUR 83 miljoen en een looptijd van 2026-2032 is gericht op NGO's.

2. Vakbondsmedefinancieringsprogramma met een totaalbudget van EUR 95 miljoen en een looptijd van 2021-2030 is gericht op vakbonden.

3. IMVO Sectorale samenwerking heeft voor de jaren 2027- 2029 een totaalbudget van EUR 2,5 miljoen voor bedrijven en het maatschappelijk middenveld om samen risico's in de keten aan te pakken. Tevens is er EUR 1,2 miljoen voor de ondersteuning van maatschappelijke organisaties voor hun rol bij de implementatie van IMVO-sectorovereenkomsten.

4. De uitvoering onder Subsidie Programma Verantwoord Ondernemen (SPVO) met een budget van EUR 30 miljoen loopt nog tot 2030 en is gericht op het bedrijfsleven.

84 In de begroting staat: "In 2027 wordt de samenhang tussen IMVO-beleid en ontwikkelingssamenwerking versterkt, zodat partnerlanden beter toegang krijgen tot internationale markten, risico's in waardeketens worden verminderd, en leveringszekerheid vergroot." Hoe krijgt dit concreet vorm? Welk deel van deze financiering gaat naar ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties of vakbonden en welk deel naar bedrijven? En worden hier risico's bedoeld voor mens, milieu en klimaat? 16

Antwoord:

Het IMVO-beleid richt zich inderdaad op het tegengaan van de grootste risico's op het gebied van mens, milieu en klimaat via een proces van gepaste zorgvuldigheid. Dat proces zorgt ervoor dat bedrijven beter zicht krijgen op hun ketens en daarmee beter kunnen sturen op leveringszekerheid en het tegengaan van ongewenste afhankelijkheden. Via instrumenten als sectorale samenwerking en het Subsidieprogramma verantwoord ondernemen (SPVO) worden Nederlandse bedrijven in staat gesteld gepaste zorgvuldigheid conform de OESO-richtlijnen toe te passen. Met ondersteuning vanuit het flankerende ontwikkelingssamenwerkingsbeleid werken bedrijven in productielanden samen met Nederlandse partners aan de verduurzaming van hun ketens. Dit vergroot hun toegang tot Europese markten en zorgt er tegelijkertijd voor dat zij zich voorbereiden op Europese IMVO-wetgeving.

Op dit moment wordt verkend hoe het IMVO-beleid en ontwikkelingssamenwerking nog beter op elkaar aangesloten kunnen worden. Hierbij wordt o.a. gekeken naar de samenhang tussen programma's en instrumenten. Het IMVO-beleid wordt momenteel ook door de onafhankelijke Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) van BZ onderzocht. Eventuele aanbevelingen hieromtrent zullen worden meegenomen in de kabinetsappreciatie van de evaluatie.

Voor de vraag over financiering wordt verwezen naar de beantwoording van vraag 83.

85 Hoe kan het dat er in 2027 vanuit het coalitieakkoord €12 miljoen wordt toegevoegd aan de uw begroting, in plaats van de gecommuniceerde €257 17

miljoen? Hoe kan het dat er in 2028 €317 miljoen wordt toegevoegd vanuit het coalitieakkoord, in plaats van de gecommuniceerde €257 miljoen? Hoe kan het dat er in 2030 €442 miljoen wordt toegevoegd vanuit het coalitieakkoord, in plaats van de gecommuniceerde €257 miljoen? Zie ook vragen 90 en 93.

Antwoord:

Structureel is er EUR 257 miljoen per jaar beschikbaar voor de intensivering op ontwikkelingssamenwerking vanuit het coalitieakkoord. In de voorjaarsnota 2026 is een kasschuif doorgevoerd op deze intensivering om het ODA-budget gelijkmatiger over de jaren te verdelen. Zie ook het antwoord op vraag 45.

86 Klopt het dat de koppeling tussen het ODA-budget en de bni-groei de facto is hersteld voor de jaren 2027-2029, maar dat de onderliggende systematiek voor het berekenen van het ODA-budget niet is hersteld, waardoor de koppeling vanaf 2030 niet volledig hersteld is? Zie ook vragen 91 en 92. 17

Antwoord:

Het ODA-budget is gekoppeld aan de ontwikkeling van het bni. De 0,7% maakt geen onderdeel uit van de berekeningswijze van het totale ODA-budget. Het kabinet heeft ervoor gekozen aanvullend te intensiveren op ontwikkelingssamenwerking voor de jaren 2027, 2028 en 2029. Dit bedrag voor de periode 2027 t/m 2029 komt overeen met de budgettaire effecten van een additionele bni-bijstelling op basis van 0,7% van de bni-groei tussen CEP2024 en CEP 2026.

x EUR miljoen	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
A: Bni-bijstelling op dit moment in de begroting (MEV2025-CEP2026) inc. intensivering in ODA bij MJN27, relevant voor de koppeling van het ODA-budget aan het BNI.	348	411	433	242	440
B: 0,7% bni-bijstelling (CEP2024-CEP2026)	348	411	433	767	1.086
B-A: 0,7% bni-bijstelling CEP2024-CEP2026 minus bni-bijstelling reeds in begroting (MEV2025 CEP2026)	0	0	0	525	646

87 Klopt het dat bij grotere economische groei dan nu geraamd, het ODA-budget in de jaren 2027-2029 geld misloopt omdat de onderliggende systematiek voor het berekenen van het ODA-budget niet hersteld is en de intensiveringen uit coalitieakkoord incidenteel van aard zijn? 17

Antwoord:

Een eventueel hoger dan geraamde economische bni-groei in de aankomende jaren wordt verwerkt op basis van de geldende koppeling aan de ontwikkeling van het bni. Bij een koppeling van het ODA-budget aan 0,7% van het bni, zou de bijstelling bij een hoger geraamde groei hoger zijn. Hetzelfde geldt als het bni krimpt, dan zou de bijstelling kleiner zijn.

88 Welk deel van de extra gelden voor niet-militaire steun aan Oekraïne uit de Miljoenennota wordt via het maatschappelijk middenveld besteed? Welk deel wordt via Independent Fiscal Institution (IFI) besteed? En welk deel via de private sector? 17

Antwoord:

Met de Kamerbrief inzet niet-militaire steun Oekraïne 2027-2029 is uw Kamer geïnformeerd over de inzet van de niet-militaire steun aan Oekraïne.[31] Daarin staat opgenomen dat cumulatief EUR 327 miljoen voor de steunmiddelen voor herstel en wederopbouw wordt toegekend aan de Internationale Financiële Instellingen (IFI's). Dat is 27% van de totale steun van EUR 1,2 miljard voor herstel en wederopbouw. Cumulatief gaat EUR 165,5 miljoen naar steun aan Oekraïne in samenwerking met het bedrijfsleven. Dat is 14% van de EUR 1,2 miljard.

Op niet-militair vlak wordt er veel samengewerkt met organisaties in het maatschappelijk middenveld, zowel in Nederland als Oekraïne. Een aantal van deze organisaties krijgt ook ondersteuning uit de BZ-begroting. Organisaties uit het maatschappelijk middenveld spelen bovendien een rol in diverse onderdelen van de niet-militaire steun aan Oekraïne, bijvoorbeeld in de extra inzet op democratie en rechtstaat in aanvulling op het MATRA-programma, bij humanitaire ontmijning en bij het herstel van cultureel erfgoed.

Ook op Oekraïne gerichte extra humanitaire bijdragen worden onder meer besteed via Nederlandse en Oekraïense niet-gouvernementele organisaties zoals de Dutch Relief Alliance en haar Oekraïense partners en via het *Ukraine Humanitarian Fund* van het VN Kantoor voor de Coördinatie van Humanitaire Hulp (OCHA) dat een aanzienlijk deel ter beschikking stelt aan lokale Oekraïense organisaties. Ook wordt Nederlandse humanitaire steun ter beschikking gesteld aan het Internationaal Comité van het Rode Kruis (ICRC) en, via het Nederlandse Rode Kruis, het Oekraïense Rode Kruis.

89 Welke mogelijkheden zijn er om de aanbevelingen uit het advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV0 nog te verwerken in de programmering en financiële inzet voor 2027–2029? 17

Antwoord:

Het kabinet komt in de eerste helft van 2028 met een reactie op het advies van de AIV over de toekomst van ontwikkelingssamenwerking en zal hierover ook met uw Kamer in gesprek gaan. In deze begroting worden eventuele aanbevelingen verwerkt

90 Waarom is ervoor gekozen om de aangekondigde structurele middelen van €257 miljoen (regel 2 budgettaire bijlage van het coalitieakkoord) in een ander kasritme in te vullen? Wanneer is dit besluit genomen? Waarom wordt er voor het jaar 2031 maar €55,5 miljoen ingeboekt? Waarom worden deze middelen van €257 miljoen niet structureel ingeboekt vanaf 2031? 17

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 45 en 85.

91 Klopt het dat de bedragen op regel 2 en regel 4 opgeteld overeenkomen met volledig herstel van de koppeling in lijn met OESO-afspraken voor de jaren 2027 tot en met 2029? Klopt het dat het bedrag voor ODA in 2027 wordt verhoogd 17

[31] 2026Z23189

met €369 miljoen, dat overeenkomt met volledig herstel van de koppeling in lijn met OESO-afspraken? Waarom wordt voor het jaar 2030 de koppeling niet volledig hersteld?

Antwoord:

Het kabinet heeft ervoor gekozen te intensiveren op ontwikkelingssamenwerking voor de jaren 2027, 2028 en 2029. Dit bedrag voor de periode 2027 t/m 2029 komt overeen met de budgettaire effecten van een additionele bni-bijstelling op basis van 0,7% van de bni-groei tussen CEP2024 en CEP 2026. Zie ook vraag 86 en 92.

92 Klopt het dat de koppeling ODA – BNI 0,7 % conform OESO-afspraken niet structureel wordt hersteld maar in de praktijk voor drie jaar (2027 – 2029)? Zo nee, waarom niet? 17

Antwoord:

Het ODA-budget is gekoppeld aan de ontwikkeling van het bni. Het kabinet stelt aanvullend cumulatief EUR 1,1 miljard beschikbaar voor ODA in de periode 2027 t/m 2029. Daarmee is de bni-bijstelling in de begroting even hoog als bij een bni-koppeling aan 0,7% BNI van CEP2024 t/m CEP2026. Zie ook het antwoord op vraag 91 en vraag 86.

93 Waarom wordt er niet 257 miljoen EUR in 2027 beschikbaar gesteld voor de onderwerpen die in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord stonden? Kan een overzicht met totaalbedrag worden gegeven van de middelen die in 2027 extra worden uitgegeven aan humanitaire hulp, klimaat, onderwijs, vrouwenrechten en het verstevigen van het maatschappelijk middenveld? Hoeveel is het verschil tussen dit totaalbedrag en de 257 miljoen EUR? 17

Antwoord:

Bij de voorjaarsnota is er een kasschuif doorgevoerd op de ODA-intensiveringsmiddelen uit het coalitieakkoord. Zoals opgenomen in de voorjaarsnota wordt daarmee het Rijksbrede ODA-budget geëgaliseerd. In de ontwerpbegroting 2027 hevelt het kabinet de beschikbare middelen over van de Aanvullende Post naar de BHOS-begroting. In de ontwerpbegroting 2027 wordt ook inkleuring gegeven aan de aanvullende investering zoals afgesproken bij miljoenennota 2027 van cumulatief EUR 1,1 miljard in de periode 2027 t/m 2029. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de intensiveringen in 2027 breder in te zetten dan de prioritaire thema's van het coalitieakkoord. De intensiveringen in 2027 t.o.v. het vorige begrotingsmoment zijn als volgt verdeeld over de prioritaire thema's van het coalitieakkoord:

	Intensivering 2027
Artikel 2.3 Klimaat	20
Artikel 3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	10
Artikel 3.3 Maatschappelijk middenveld	20
Artikel 3.4 Onderwijs	23
Artikel 4.1 Humanitaire hulp	28

Verder wordt er in 2027 geïntensiveerd op handel en economie voor ontwikkeling, mondiale gezondheid, migratie en veiligheid en stabiliteit.

94 Kan een overzicht worden gegeven waaraan de €217.839 miljoen en €12 miljoen (regel 1 en 2 artikel 5.4) worden uitgegeven? 17

Antwoord:

De EUR 12 miljoen en EUR 218 miljoen zien op de overheveling van de intensiveringsmiddelen uit het coalitieakkoord en de additionele intensivering op ODA in de miljoenennota 2027. Daarnaast neemt de omvang van de begroting nog toe door enkele overboekingen met andere begrotingshoofdstukken binnen de HGIS. De mutaties per artikelniveau zijn hieronder, geschoond voor deze overboekingen en de mutaties voor de steun aan Oekraïne, weergegeven.

x EUR miljoen	**2027**
Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	17
Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat	15
Sociale vooruitgang	63
Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	97
Multilaterale samenwerking en overige inzet	39
Totaal	**230**

17

95 Kan in een overzicht worden weergegeven hoeveel er nu in 2027 precies naar Oekraïne gaat? Hoe verhoudt maatregel 4 van het coalitieakkoord van €419 miljoen zich met de extra investeringen van €380 miljoen (regel 3 en 4 opgeteld)?

Antwoord:

In de Miljoenennota 2027 staat op pagina 60 in tabel 8 een overzicht van de internationale steun aan Oekraïne, uitgesplitst naar militaire en niet-militaire steunuitgaven. De internationale steun zoals geraamd voor 2027 staat ook hieronder weergegeven:

X EUR miljoen	**2027**
Internationale steun	4.112
w.v. militaire steun	3.000
w.v. niet-militaire steun	1.112

Van de niet-militaire steun staat EUR 388 miljoen voor 2027 begroot op de BHOS-begroting. De overige niet-militaire steun staat begroot op andere begrotingshoofdstukken.

Maatregel 4 van het coalitieakkoord stelt EUR 419 miljoen per jaar beschikbaar voor niet-militaire steun aan Oekraïne in de periode 2027 t/m 2029. Hiervan wordt EUR 419 miljoen in 2027 gedekt binnen de bestaande budgetten op de BHOS-begroting. Rijen 3 en 4 van de tabel op pagina 17 waar in deze vraag naar wordt verwezen staan hier los van. In de ontwerpbegroting 2027 heeft het kabinet EUR 149 miljoen aanvullende ODA-steun aan Oekraïne voor 2027 opgenomen. De totale Rijksbrede niet-militaire steunuitgaven vallen daarmee in 2027 hoger uit. Ook heeft deze

maatregel een positief effect op de ODA-prestatie.

96 Klopt het dat in 2027 39 % van de extra intensiveringen naar niet-militaire steun aan Oekraïne gaat (€149 miljoen van de €378 miljoen)? Zo ja, klopt het dat hiermee de motie Thijssen en Van der Lee over ‘financiële steun voor de wederopbouw van Oekraïne voor het overgrote deel uit additionele middelen financieren’ (Kamerstuk 36045-100), waarbij de motie constateert ‘dat de ODA-middelen beperkt zijn’, niet wordt uitgevoerd? Zo ja, waarom wordt deze motie niet uitgevoerd? Zo nee, waarom niet? 17

Antwoord:

De aanvullende intensivering van het kabinet in deze ontwerpbegroting is in de geest van de motie Thijssen en Van der Lee (Kamerstuk 36045-100). Het kabinet maakt cumulatief EUR 327 miljoen aanvullend ODA-budget beschikbaar voor de steun aan Oekraïne in de periode 2027 t/m 2029. De totale aanvullende intensivering bedraagt EUR 1,1 miljard cumulatief waarvan EUR 367 miljoen in 2027. Daarvan gaat EUR 149 miljoen naar Oekraïne, dat is dus 14% in 2027. Er wordt echter niet bezuinigd op het ODA-budget om de steun aan Oekraïne in te passen. Het budget wordt daarentegen verhoogd. De aanvullende EUR 149 miljoen voor Oekraïnesteun in 2027 wordt dus niet gedekt binnen het ODA-budget, maar maakt wel onderdeel uit van de berekeningswijze van de ODA-prestatie.

97 Worden in 2027 alle middelen voor niet-militaire steun aan Oekraïne betaald uit ODA? Zo nee, worden alle nieuwe intensiveringen per 2027 voor niet-militaire steun aan Oekraïne betaald uit ODA? Zo nee, welk percentage van alle niet-militaire steun aan Oekraïne en welk percentage van de nieuwe intensiveringen van niet-militaire steun aan Oekraïne wordt gefinancierd met ODA middelen? 17

Antwoord:

Niet alle niet-militaire steun aan Oekraïne in 2027 is ODA. De Rijksbrede geraamde niet-militaire steun komt in 2027 uit op EUR 1,112 miljard. Hiervan is EUR 440 miljoen ODA, waarvan EUR 388 miljoen op de BHOS-begroting staat geraamd. Als ‘*alle nieuwe intensiveringen per 2027 voor niet militaire steun*’ ziet op de EUR 149 miljoen die aanvullend beschikbaar is gesteld in de Miljoenennota 2027, dan wordt deze niet bekostigd uit het ODA-budget. Het ODA-budget is verhoogd met dit budget.

Onderstaande tabel toont de meerjarige geraamde niet-militaire steun aan Oekraïne, het ODA-deel van deze steun is ook weergegeven.

X EUR miljoen	**2027**	**2028**	**2029**
Niet-militaire steun aan Oekraïne	1.112	492	490
w.v. ODA Rijksbreed	*440*	*411*	*408*

Dat niet-militaire steunuitgaven ODA zijn, wil niet zeggen dat deze gedekt zijn binnen het ODA budget. In lijn met de motie Thijssen en Van der Lee (Kamerstuk 36045-100) is het overgrote deel van dit budget niet gedekt binnen het ODA budget, maar zijn toegevoegd aan het ODA-budget vanuit coalitieakkoord-middelen en intensivering bij Miljoenennota 2027. In de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord staat wel opgenomen dat de aanvullende middelen voor niet-militaire steun aan Oekraïne in 2027 voor EUR 419 miljoen ten laste worden gebracht van de BHO-begroting.

98 Hoeveel van de bezuinigingen en taakstellingen uit de periode van het kabinet-Schoof (zoals de subsidietaakstelling, de efficiencykorting en de asieltoerekening) zijn met de investeringen onder het kabinet-Jetten en de Miljoenennota 2027 per saldo teruggedraaid, en welk bezuinigingsbedrag resteert nog per jaar in de periode 2027–2031? 17

Antwoord:

Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van de ODA-prestatie en het ODA-budget in de periode 2027-2031 per HGIS-nota. De HGIS-nota 2024 is de laatste HGIS-nota voor de bezuinigingen en taakstellingen van het kabinet-Schoof. De ODA-prestatie en het budget zijn getoond voor de periode tot en met 2031 bij het opstellen van de HGIS-nota.

	Netto ODA in 2027		Netto ODA in 2028		Netto ODA in 2029		Netto ODA in 2030		Netto ODA in 2031	
	X EUR miljoen	In % bni	X EUR miljoen	In % bni	X EUR miljoen	In % bni	X EUR miljoen	In % bni	X EUR miljoen	In % bni
HGIS-nota 2024	7.847	0,66%	8.148	0,66%	-	-	-	-	-	-
HGIS-nota 2025	5.414	0,43%	5.522	0,42%	5.912	0,44%	-	-	-	-
HGIS-nota 2026	6.088	0,48%	5.754	0,44%	6.093	0,45%	6.313	0,44%	-	-
HGIS-nota 2027	6.388	0,50%	6.726	0,51%	7.164	0,52%	6.627	0,47%	6.291	0,43%

99 Welk bedrag wordt in 2027 vanuit uw begroting ingezet voor Global Gateway-projecten, uitgesplitst naar land, sector en financieringsinstrument? 24 33

Antwoord:

Zoals beschreven bij de beantwoording van de vragen 71 en 73 zet het kabinet eropin om Nederlandse financiering en programmering onderdeel te laten zijn van een Europese inzet o.a. via Global Gateway en Team

Europe initiatieven en deze via EU Delegated Cooperation op te schalen. Aangezien deze vorm van EU-samenwerking vooral afhankelijk is van ontwikkelingen in partnerlanden en besluiten van de Europese Commissie en andere EU-lidstaten wordt hier niet ex-ante op begroot.

100 Hoeveel private investeringen beoogt u in 2027 te mobiliseren via het handels- en investeringsinstrumentarium, uitgesplitst naar financieringsinstrument? 24 33

Antwoord:

Het niet mogelijk om ex-ante een betrouwbare inschatting te maken van het privaat kapitaal dat in 2027 via het handels- en investeringsinstrumentarium zal worden gemobiliseerd. Dit is sterk afhankelijk van de vraag vanuit de markt en de soms volatiele marktomstandigheden in het land waarin handels- en investeringsactiviteiten worden ondernomen. Wel laat het Kabinet jaarlijks meten hoeveel ex-post privaat kapitaal in het voorgaande jaar door het ontwikkelingsinstrumentarium is gemobiliseerd. Deze rapportages worden gepubliceerd op Rijksoverheid.nl.

101 Hoeveel middelen worden er begroot voor de ondersteuning en (co)financiering van programma's ter versterking van de Global Gateway-strategie? 25

Antwoord:

Zie het antwoord vraag 74 (ondersteuning) en vraag 99 (cofinanciering).

102 Zijn de verschillende stakeholders in productielanden zoals lokale bedrijven, vakbonden, maatschappelijke organisaties en overheden, op dit moment goed voorbereid op de invoering van Europese wetgeving? Zo j of nee, waar blijkt dit uit? Is hier onderzoek naar gedaan? Hoe gaat u in aanloop naar de invoer van de CSDDD in 2029 ervoor zorgen dat productielanden (zoals toeleveranciers en lokale rechthebbenden) goed voorbereid zijn over wat Europese duurzaamheidswetgeving inhoudt en wat er van hen verwacht wordt? 26

Antwoord:

Nederland heeft tijdens de (her)onderhandeling van de CSDDD ingezet op coherentie van de wetgeving met internationale standaarden, onder meer omdat belanghebbenden die kennen en daar al reeds mee werken, en het belang van actieve dialoog met derde landen herhaaldelijk benadrukt. De implementatiedeadline van de CSDDD is 26 juli 2028, terwijl de verplichtingen voor bedrijven pas een jaar later gaan gelden. Dat geeft

belanghebbenden de gelegenheid om zich voor te bereiden.

Met steun van Nederland, samenwerking met Duitsland, Zweden en de Europese Commissie is het *Team Europe Initiative Sustainability in Global Value Chains (TEI GVC)* opgezet. Dit initiatief, dat tevens een website met doorverwijsfunctie bevat, geeft belanghebbenden in het mondiale Zuiden informatie over de CSDDD, *best practices*, en ondersteunende maatregelen met betrekking tot implementatie van de CSDDD, waaronder het Subsidieprogramma Verantwoord Ondernemen (SPVO). Hiernaast zijn er verschillende instrumenten beschikbaar die bedrijven in productielanden ondersteunen bij het verduurzamen van hun waardeketens en het voorbereiden op Europese wetgeving. Zie daarbij ook de beantwoording van vraag 9.

103 Kan er een uitsplitsing gegeven worden van de subsidies onder artikel 1.1 en 1.3, per programma en per jaar? 28

Antwoord:

Voor een uitgebreid overzicht van de lopende subsidieregelingen verwijs ik u naar bijlage 2 van de ontwerpbegroting BHOS 2027. De programma's vallen onder de (sub)artikelen in onderstaande tabel. Meer details en toelichting over de programma's die gefinancierd worden door de BHOS-begroting kunt u vinden in de HGIS nota 2027.

x EUR duizend	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Artikel 1.1 **Duurzaam handels- en investeringssysteem, inclusief MVO**					
Subsidies (regelingen)	*16.864*	*18.704*	*21.757*	*21.674*	*21.647*
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	8.367	10.282	13.194	12.908	12.881
MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)	8.497	8.422	8.563	8.766	8.766
Artikel 1.3 Handel en economie voor ontwikkeling					
Subsidies (regelingen)	*188.864*	*233.146*	*229.813*	*186.462*	*169.462*

Marktontwikkeling en markttoegang	27.849	27.879	25.603	25.603	25.603
Economic governance and institutions	41.165	92.565	97.565	49.815	20.815
Financiele sectorontwikkeling	43.984	47.361	52.003	52.003	52.003
Infrastructuurontwikk-eling	32.488	27.647	15.145	19.544	21.544
Duurzame productie en handel	41.397	36.897	38.997	38.997	48.997
Lokale private sectorontwikkeling	1.981	797	500	500	500

28

104 Waarvoor wordt het verhoogde bedrag onder artikel 1.1 bij 'MVO en beleidsondersteuning (ODA)' precies gebruikt?

Antwoord:

Deze verhoging is technisch van aard. Het kabinet hecht belang aan het brede IMVO-beleid. Op basis van de IOB-evaluatie wordt nader bepaald hoe dit budget wordt ingezet.

105 Hoe verhouden de revolverende fondsen, zoals het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF), zich tot de recent opgerichte Nationale Investeringsinstelling? 31

Antwoord:

De Nationale Investeringsinstelling (NII) is nog in oprichting. Zoals in de Kamerbrief van 25 september jl. is geschreven, zullen alle instrumenten van Invest International, waaronder het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF), geïntegreerd worden in de NII.

106 Hoe verhoudt infrastructuurontwikkeling via Development Related Infrastructure Investment Vehicle (DRIVE) en D2B zich tot infrastructuurontwikkeling onder de EU Global Gateway? 32

Antwoord:

De EU Global Gateway strategie wordt uitgewerkt in grootschalige infrastructuurprojecten die de Europese Commissie en EU-lidstaten gezamenlijk ontwikkelen en financieren. Nederland kan met DRIVE en D2B een bijdrage leveren aan de EU Global Gateway door een deel van de kosten

van infrastructuur(ontwikkeling) te financieren. Gezamenlijke ontwikkeling en financiering van projecten door EU-lidstaten en de Europese Commissie versterken de impact van infrastructuurinvesteringen door Nederland.

107 Wat is de Nederlandse financiële bijdrage aan het Water Forward-initiatief (waterzekerheid voor 1 miljard mensen in 2030), en hoe wordt de Nederlandse bijdrage aan dat doel gemeten? 37

Antwoord:

Nederland draagt via de Wereldbank, de European Investment Bank en de Asian Development Bank bij aan het Water Forward-initiatief. De Nederlandse waterfinanciering binnen deze instellingen die onder Water Forward valt, bedraagt de komende jaren naar verwachting tussen de EUR 30 en EUR 40 miljoen per jaar.

108 Kunt u bij de aangekondigde verbreding van de verantwoordingssystematiek naar stabiliteit, de rechtspositie van boeren en versterking van coöperaties aangeven welke nieuwe indicatoren worden ingevoerd, wanneer de baselines en streefwaarden worden vastgesteld en of de bestaande indicatoren voor ondervoeding en voedselproductie behouden blijven? 37

Antwoord:

In het licht van de vernieuwde verantwoordingssystematiek zal vanaf Jaarverslag 2027 een meer volledig beeld worden geschetst van de behaalde resultaten, zowel op basis van kwantitatieve gegevens als bredere ontwikkelingen. De bestaande indicatoren op het terrein van voedselzekerheid (m.b.t. ondervoeding en voedselproductie) worden opgenomen in de hoofdtekst, aangevuld met nog te ontwikkelen indicatoren (volgend uit het AIV-advies 'Voedselzekerheid in een wankele wereld: een agenda voor Nederland' en de heroriëntatie voedselzekerheid)[32].

109 Is er bij de intensiveringen op klimaat (artikel 2.3) sprake van nieuw beleid, of worden lopende projecten onder voedsel (2.1) en water (2.2) verplaatst naar het klimaatartikel? Kunt u dit zo nauwkeurig mogelijk uiteenzetten? 38

Antwoord:

Er is sprake van nieuw beleid. Dit wordt conform Artikel 3.1 van de Compatibiliteitswet in detail toegelicht in de Kamerbrief over Intensivering van Internationaal Klimaatbeleid van 26 oktober jl.[33]

[32] Kamerstuk 36180, nr. 232

[33] 2026Z22930

11 Kunt u uitleggen hoe de specifieke inzet op vrouwenrechten zich verhoudt tot het feit dat uw ministerie geen doelgroepenbeleid voert in ontwikkelingssamenwerking? 45

Antwoord:

Het ministerie voert geen specifiek doelgroepenbeleid waarbij het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid wordt gericht op afzonderlijke bevolkingsgroepen. Dit betekent echter niet dat er geen gerichte aandacht of inzet kan zijn voor bepaalde groepen, zoals vrouwen en meisjes. De inzet op vrouwenrechten en gendergelijkheid gaat niet om vrouwen als doelgroep maar om de gelijke positie en participatie in de maatschappij van vrouwen in al hun diversiteit. Ook binnen andere beleidsthema's kan gerichte aandacht uitgaan naar groepen die met achterstelling of uitsluiting te maken hebben.

111 Hoe waarborgt u dat werknemers en gemeenschappen in landen die geen combinatieland zijn, maar wel een belangrijke rol spelen in risicovolle productieketens, toegang houden tot ondersteuning en financiering? 48

Antwoord:

De inzet van BHOS gericht op de duurzame ontwikkeling en versterking van markten en waardeketens, zowel binnen landen als over landsgrenzen heen (o.a. corridors), beperkt zich niet tot de 14 combinatielanden. Dat geldt bv. voor het Subsidieprogramma Verantwoord Ondernemen (SPVO) maar ook voor het werk van partners als Solidaridad en IDH. Ook het vraaggerichte instrumentarium van RVO, FMO en Invest International staat open voor een bredere groep landen.

112 Kan worden aangegeven welk gedeelte van het budget voor mondiale gezondheid wordt ingezet voor de inclusie van mensen met een beperking? 48

A**ntwoord:**

Binnen ontwikkelingssamenwerking wordt inclusie als uitgangspunt gehanteerd bij de ontwikkeling en de uitvoering van programma's. Hieronder valt ook het waarborgen van toegang tot interventies voor mensen met een beperking, naast andere kwetsbare groepen. Zo stemmen partners van de SRGR-alliantie informatie over SRGR af op behoeften en eventuele beperkingen van mensen die door deze programma's worden ondersteund.

Het ministerie voert geen doelgroepenbeleid in ontwikkelingssamenwerking, wat betekent dat de betrokkenheid van kwetsbare groepen, waaronder

mensen met een beperking, niet systematisch gemonitord wordt. Het kabinet kan dan ook niet aangeven welk deel van art 3.1 specifiek wordt ingezet voor de inclusie van mensen met een beperking.

113 Welk deel van de intensivering op artikelonderdeel 3.3 wordt per jaar voor 2027 tot en met 2030 in EU-verband ingezet, via welk instrument, en wanneer wordt hierover besloten? 48

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 26. De Nederlandse inzet is om onze samenwerking in EU-verband op het maatschappelijk middenveld en de maatschappelijke ruimte te versterken, zoals via het Team Europe Democracy Initiative (TED). Over eventuele programmatische inzet in EU-verband zal echter pas na de afronding van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader kunnen worden besloten.

114 Waarom bedraagt de intensivering op artikelonderdeel 3.3 in 2027 €20 miljoen (p. 51) in plaats van de aangekondigde €50 miljoen per jaar (p. 48), waar wordt het verschil van €30 miljoen ingezet en wordt dit in de jaren 2028 tot en met 2030 alsnog op artikelonderdeel 3.3 ingezet? 48 51

Antwoord:

Het kabinet heeft ervoor gekozen om de intensiveringen in 2027 breder in te zetten dan de prioritaire thema's van het coalitieakkoord. Zie ook antwoord op vraag 93.

De intensiveringen op artikel 3.3 voor de periode 2028-2030 bedragen ruim EUR 50 miljoen.

115 Voor welk bedrag is sinds 2024-2025 steun stopgezet aan internationale en maatschappelijke organisaties met een sleutelrol in het bevorderen van vrouwenrechten, gendergelijkheid en Women, Peace and Security? Welke organisaties zijn hierdoor getroffen en welke gevolgen verwacht u voor de uitvoering van deze agenda's? Hoe wordt met het nieuwe budget hiermee rekening gehouden? 48 51

Antwoord:

Er is geen steun aan internationale en maatschappelijke organisaties die zich richten op het bevorderen van vrouwenrechten, gendergelijkheid en Women, Peace and Security stopgezet; alle lopende verplichtingen zijn nagekomen. Het kader Versterking Maatschappelijk Middenveld liep zoals gepland eind 2025 af. Voor de periode 2026–2030 is binnen het nieuwe beleidskader FemFocus in totaal EUR 215 miljoen beschikbaar voor organisaties die zich inzetten voor vrouwenrechten en gendergelijkheid,

inclusief WPS. Ondersteuning aan organisaties zoals UN Women, WO=MEN en Leading from the South is met middelen uit het amendement Hirsch voortgezet in 2026 en 2027. In de Kamerbrief Intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid staat toegelicht langs welke lijnen het nieuwe budget ingezet zal worden.

116 Hoe wordt bij de verdeling van de middelen onder artikel 3.2 rekening gehouden met het herstel van capaciteit, expertise en netwerken die verloren zijn gegaan door eerdere bezuinigingen en het wegvallen van internationale donorsteun voor vrouwenrechtenorganisaties en maatschappelijke organisaties? 48 51

Antwoord:

Wereldwijd is er sprake van een trend van dalende ODA middelen voor vrouwenrechten en gendergelijkheid. Nederland stelt mede daarom nieuwe middelen voor vrouwenrechten en gendergelijkheid beschikbaar. Een belangrijk deel hiervan zal ten goede komen aan maatschappelijke organisaties. De precieze invulling daarvan wordt nog nader ingevuld. Deze inzet is aanvullend op de steun aan lokale organisaties actief op vrouwenrechten en gendergelijkheid onder het FemFocus subsidiebeleidskader, gefinancierd onder artikel 3.3.

117 Kunt u aangeven welk bedrag onder artikel 3.2 rechtstreeks terechtkomt bij lokale vrouwenrechtenorganisaties en survivor led organisaties, die onder andere inzetten op het tegengaan van conflictgerelateerd seksueel geweld? 48 51

Antwoord:

De precieze invulling onder artikel 3.2 van deze middelen per programma en ontvangende organisatie wordt in de komende periode uitgewerkt. In de intensivering van de inzet op conflict-gerelateerd seksueel geweld zal de focus liggen op brede steun aan overlevenden, waaronder medische zorg, psychosociale ondersteuning, juridische bijstand en economisch herstel. Vrouwenrechtenorganisaties en door overlevenden geleide organisaties spelen hierin een belangrijke rol. Deze inzet zal gericht zijn op landen waar conflict-gerelateerd seksueel geweld plaatsvindt

118 Hoe vertaalt u de bevindingen uit recente internationale rapportages over de toenemende druk op vrouwenrechten, gendergelijkheid en maatschappelijke ruimte naar de beleids- en financieringskeuzes? 48 51

Antwoord:

In deze context kiest dit kabinet ervoor om stelling te nemen en internationaal weer diplomatiek en financieel een voortrekkersrol te vervullen. Dit doet het onder andere door artikel 3.2 van de BHOS-

begroting op vrouwenrechten en gendergelijkheid structureel te herstellen met een budget van ongeveer EUR 35 miljoen per jaar. De Kamerbrief intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid gaat nader in op deze beleidskeuzes. Hiernaast spant het kabinet zich in om de krimpende maatschappelijke ruimte wereldwijd tegen te gaan, door intensiveringen op democratische waarden en het maatschappelijk middenveld, zoals via het nieuwe Civic Space Fund vanaf 2027. Zie ook de Kamerbrief Opkomen voor democratische waarden van 9 november jl.

119 Hoe wordt de beleidsmatige samenhang tussen artikel 3.2, het Nationaal Actieplan 1325 en de Nederlandse veiligheidsstrategie concreet vertaald in financiering en beleidsdoelen? 48 51

Antwoord:

Zoals weergegeven in de Internationale Veiligheidsstrategie (2026-2030) hanteert Nederland een integrale benadering, waarbij instrumenten op het terrein van diplomatie, veiligheid en ontwikkelingssamenwerking strategisch en samenhangend worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke weerbaarheid en internationale veiligheid. Dat houdt bijvoorbeeld voor wat betreft de inzet van missies in dat aandacht wordt besteed aan het bestrijden van conflict gerelateerd seksueel geweld en het versterken van de rol van vrouwen in conflictpreventie en vredesopbouw. Nederlandse inzet op vrouwenrechten en gendergelijkheid vanuit beleidsartikel 3.2 en het Nationaal Actieplan 1325 richt zichin het verlengde daarvan specifiek op de rol van vrouwen bij conflictpreventie, maatschappelijke weerbaarheid en internationale veiligheid. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om financiering van de Ukrainian Women's Fund om de positie en participatie van vrouwen in Oekraïne te versterken, onder meer in besluitvorming over veiligheid, herstel en wederopbouw. Het kabinet heeft voorgesteld om voor de periode 2027–2031 extra middelen beschikbaar te stellen onder beleidsartikel 3.2, onder meer voor de bestrijding van conflict-gerelateerd seksueel geweld.

120 Kan de extra financiering voor artikel 3.2 voor de jaren 2027, 2028, 2029, 2030 en 2031 nader worden uitgesplitst op programma en ontvangende organisatie? 49

Antwoord:

U bent met de Kamerbrief intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid geïnformeerd over de voorgenomen inzet van de aanvullende middelen op artikel 3.2.[34] De precieze invulling van deze middelen wordt in de komende periode uitgewerkt, onder voorbehoud van goedkeuring van de BHOS-begroting.

[34] Kamerstuk 2026Z22825

121 Kunt u aangeven wat uw bedoeling is met de verhoging van het budget onderwijs voor sociale ontwikkeling? 49

Antwoord:

De intensivering op artikel 3.4 zal voornamelijk ingezet worden op het gebied van beroeps en hoger onderwijs. Dit gebeurt via het programma KEY (Knowledge Empowers You) (zie ook het antwoord op vraag 126). Het doel is om kennis en vaardigheden van de overwegend jonge beroepsbevolking in partnerlanden te versterken door het onderwijs beter te laten aansluiten op de snel veranderende behoeften van de arbeidsmarkt in sectoren die voor Nederland en onze partnerlanden van belang zijn. Daarnaast zal het kabinet de kernbijdrage aan UNICEF verhogen. Een nadere toelichting zal uw Kamer toekomen in de Kamerbrief inzake Onderwijs.

122 Welk deel van de middelen op artikel 3.1 gaat specifiek naar de inzet op 'veilige abortus'? 50

Antwoord:

Inzet op toegang tot veilige abortus maakt onderdeel uit van het bredere pakket van SRGR-diensten en het bijbehorende SRGR-budget. Daarom kan niet worden aangegeven welk deel van het budget specifiek wordt aangewend voor veilige abortus. Nederland werkt ook samen met internationale NGO's die zich specifiek inzetten voor veilige abortus zoals Ipas (2026–2030; 20 EUR miljoen) en het Safe Abortion Action Fund (SAAF, 2027–2030; 12 EUR miljoen).

123 Welk deel van de extra gelden voor onderwijs wordt besteed aan jeugdwerkgelegenheid en skills? En welk deel daarvan gaat naar basisonderwijs voor jonge kinderen? Welke programma's liggen hieraan ten grondslag? 51

Antwoord:

De extra gelden voor onderwijs op artikel 3.4 worden grotendeels ingezet voor een extra investering in beroeps en hoger onderwijs. Dit gebeurt via het programma KEY (Knowledge Empowers You). Zie voor verdere toelichting over KEY het antwoord op vraag 126. Naast inzet op beroeps en hoger onderwijs komt ook extra geld op artikel 3.4 beschikbaar voor de kernbijdrage aan UNICEF.

Zie ook het antwoord op vraag 21.

124 Kan de structurele extra financiering voor artikel 3.1 nader worden uitgesplitst op programma en ontvangende organisatie? 51

Antwoord:

Over de invulling van de aanvullende middelen op art 3.1 bent u per Kamerbrief geïnformeerd op 23 oktober jl.[35] De middelen worden ingezet

[35] 2026Z22869

via een bijdrage aan de Global Financing Facility (GFF) van de Wereldbank.

125 Welk deel van de intensiveringsmiddelen wordt specifiek ingezet op het tegengaan van conflict-gerelateerd seksueel geweld en het bestrijden van gendergerelateerde desinformatie? Hoeveel miljoen euro gaat hier in 2027 en structureel naartoe? Zijn deze middelen ook terug te vinden op andere artikelen dan 3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid? 51

Antwoord:

De precieze invulling van de intensiveringsmiddelen wordt in de komende periode uitgewerkt, onder voorbehoud van goedkeuring van de BHOS-begroting. De intensiveringsmiddelen zoals beschreven in de Kamerbrief Intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid[36] beslaan alleen begrotingsartikel 3.2. In de Kamerbrief inzake inzet niet-militaire steun Oekraïne 2027-2029[37] staat toegelicht dat er ook als onderdeel van deze steun EUR 4 miljoen beschikbaar komt voor vrouwenrechten in Oekraïne.

126 Kunt u toelichten wat de investeringen via het programma Knowledge Empowers You (KEY) in beroepsgericht onderwijs concreet inhouden, hoe de middelen voor capaciteitsversterking en studiebeurzen over de betrokken landen en sectoren worden besteed en waarom deze inzet nodig is? 52

Antwoord:

Het KEY-programma bestaat uit drie samenhangende pijlers. In de eerste pijler versterken we beroeps- en hoger onderwijsinstellingen, zodat het onderwijsaanbod beter aansluit op de behoefte van de private sector aan kennis en vaardigheden. De tweede pijler richt zich op het vergroten van het arbeidspotentieel, door (vooral lokale) beurzen voor beroeps- en hoger onderwijs te verstrekken. De derde pijler is gericht op de verbinding van studenten met bedrijven tijdens hun studie en daarna.

Met KEY geven we een invulling aan de behoefte van partnerlanden en bedrijven in de geselecteerde prioritaire sectoren. Partnerlanden hebben behoefte aan perspectief voor hun groeiende jonge bevolking, die een belangrijke bijdrage kan leveren aan sociaaleconomische ontwikkeling. Bedrijven in zowel partnerlanden als ook in Nederland geven aan dat het onderwijs beter toegesneden zou moeten worden op de snel ontwikkelende sectoren waarin zij actief zijn (zoals semicon). Om goede aansluiting te waarborgen, spelen bedrijven een belangrijke rol in de ontwikkeling en uitvoering van KEY.

Een verdere uitwerking van KEY en de verdeling over de betrokken landen komt uw Kamer tegemoet in de Kamerbrief inzake Onderwijs.

[36] Kamerstuk 2026Z22825

[37] Kamerstuk 2026Z23189

127	Welke financiële middelen worden in 2027 ingezet voor conflictpreventie en vredesopbouw in de Hoorn van Afrika, uitgesplitst naar land? **Antwoord:** **De voor 2027 gecommitteerde financiële middelen op art 4.3 Veiligheid en Democratische Rechtsorde ten behoeve van conflictpreventie en vredesopbouw zijn als volgt: Ethiopië: EUR 3,8 miljoen; Kenia: EUR 1,8 miljoen; Oeganda: EUR 7,5 miljoen; Somalië: EUR 8,6 miljoen; Soedan: EUR 2,5 miljoen.**	53	61
128	Ontvangt de VNG als partnerorganisatie voor de opbouw van lokaal bestuur financiering en zo ja, hoeveel? **Antwoord:** **Ja, voor het partnerschap Sustainable Development through Improved Local Governance (SDLG) is aan VNG-International een totaalbedrag van EUR 46.200.000 toegekend. De looptijd van SDLG is 5 jaar (2022-2026). Het kabinet is voornemens SDLG met een jaar te verlengen tot het einde van 2027**.	54	
129	Welke specifieke, meetbare doelstellingen worden gehanteerd om de effectiviteit van de migratiepartnerschappen en opvangprogramma's te monitoren op het beperken van irreguliere migratie en het bevorderen van terugkeer, naast de indicatoren voor inkomensvorming (34.000 mensen) en onderwijs (400.000 mensen)? **Antwoord:** **Nederland zet onder meer via migratiepartnerschappen in op het tegengaan van irreguliere migratie naar de Europese Unie en Nederland, het bevorderen van terugkeer en het beschermen van migranten.** **Middelen worden in die hoedanigheid ingezet voor verschillende activiteiten, zoals programmering gericht op het tegengaan mensensmokkel en/of mensenhandel, migratie- en asielmanagement, grensbewaking, re-integratie, de keteninzet in derde landen, diplomatie en versterking van de Nederlandse informatiepositie.** **Het gebrek aan toegang tot diensten en beperkte economische vooruitzichten in opvanglanden is een van de belangrijke factoren bij, vaak irreguliere, doorreis van vluchtelingen. Nederland draagt bij aan duurzame bescherming en perspectief aan vluchtelingen en gastgemeenschappen middels opvangprogramma's in landen met grote vluchtelingenpopulaties.** **Momenteel wordt er voor de programmatische inzet per project gerapporteerd aan de hand van vooraf vastgestelde indicatoren. Deze indicatoren verschillen per project en zijn afhankelijk van het betreffende thema.**	54	61

130 Betreft de genoemde bijdrage aan de stabiliteit en wederopbouw van Syrië de half oktober aangekondigde bijdrage van €15 miljoen aan de Wereldbank? 55

Antwoord:

De in oktober aangekondigde bijdrage van EUR 15 miljoen aan de Wereldbank komt uit de additioneel beschikbaar gestelde middelen voor wederopbouw Syrië uit 2026. Voor 2027 beoogt het kabinet de bijdrage aan de wederopbouw in Syrië voor de periode 2027-2029 met EUR 25 miljoen per jaar te verhogen.

131 Welk bedrag is er in de begroting voorzien voor de financiering van terugkeerhubs? Hoeveel van deze hubs worden gefinancierd, in welke landen? Welke activiteiten worden hiermee gefinancierd? Aan welke voorwaarden is deze financiële bijdrage verbonden? 56

Antwoord:

Voor de totstandkoming van terugkeerhubs is vanaf 2027 binnen de BHOS-begroting budget gereserveerd, in lijn met een eerdere Kamertoezegging[38] en zoals gecommuniceerd in Kamerbrief CW 3.1 migratie[39]. Gekeken wordt naar financiering van multilaterale organisaties zoals UNHCR en IOM, met betrekking tot de randvoorwaarden van de terugkeerhubs.

132 Welk bedrag is in 2027 voorzien voor humanitaire hulp in Soedan, uitgesplitst naar de verschillende vormen van hulpverlening? 56 59

Antwoord:

Nederland kanaliseert het budget voor humanitaire hulpverlening strategisch door middel van flexibele financiering aan organisaties zoals de VN, het internationale en Nederlandse Rode Kruis en Nederlandse NGO's (de Dutch Relief Alliance). Zo kunnen deze organisaties snel humanitaire hulp leveren daar waar deze het meest nodig is. Het parlement zal begin 2027 geïnformeerd worden over de financiële humanitaire inzet van Nederland dat jaar via de reguliere jaarlijkse humanitaire hulpbrief, op basis van de meest recente cijfers over de humanitaire noden wereldwijd en een analyse van bijdragen van andere donoren. Een groot deel van de humanitaire financiering zal worden aangewend in de grootste humanitaire crises zoals Soedan en de Palestijnse Gebieden.

133 Welk deel van de aanvullende € 28 miljoen voor humanitaire hulp in 2027 wordt ingezet voor bestaande programma's en welk deel voor nieuwe programma's? 56 59

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 132.

134 Welk deel van de humanitaire middelen in 2027 is geografisch geoormerkt en welk deel blijft beschikbaar voor acute en onvoorziene humanitaire crises? 56 59

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 132.

[38] Kamerstukken II 2025/26, 36 915, nr. 23

[39] 2026Z24006

135	Hoe staat het met de uitvoering van de motie Dobbe (Kamerstuk 36915-XVII-21), over extra capaciteit voor monitoring en advisering over aanvallen tegen zorg- en hulpverleners? **Antwoord:** **Nederland verstrekt nog dit jaar een extra bijdrage voor VN-mechanismen voor onderzoek en gerechtigheid via de *Human Rights Inquiries Branch* van het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR). Deze eenheid ondersteunt en adviseert VN-onderzoeksmechanismen die in specifieke landen en regio's schendingen van het internationaal recht onderzoeken, inclusief het humanitair oorlogsrecht. Deze extra bijdrage van EUR 2,5 miljoen kan ook in 2027 worden gebruikt. Nederland heeft het voornemen vanaf 2027 deze additionele bijdrage op meerjarige basis voort te zetten. Daarnaast roept Nederland ook andere landen op (meer) te investeren in de capaciteit van bestaande mechanismen voor monitoring, onderzoek en gerechtigheid. Dit doet Nederland met name bij landen die zich extra inzetten voor het tegengaan van straffeloosheid voor geweld tegen hulpverleners. Met deze inspanningen investeert Nederland financieel, diplomatiek en politiek in extra capaciteit als basis voor versterkte inzet op normherstel van het internationaal humanitair recht.**	56	60
136	Wat is de analyse van de minister over de achterblijvende uitvoering van Veiligheidsraadresolutie 2286 uit 2016, mede n.a.v. de aanval van de VS op het Artsen Zonder Grenzen-ziekenhuis in Kundus, die geweld tegen medische missies veroordeelde, nu blijkt dat 10 jaar na dato het geweld tegen zorgverleners exponentieel is toegenomen? **Antwoord:** **Het rapport van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en Commissie voor Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV) over geweld tegen hulpverleners van begin 2026[40] geeft een analyse van de trend van toenemend geweld tegen hulpverleners. Deze trend is zeer zorgwekkend. Het kabinet verwelkomde het AIV/ CAVV advies en informeerde uw Kamer in reactie op dit rapport over de manier waarop het kabinet wil bijdragen aan een trendbreuk op dit vlak.[41]**	56	60
137	Wat kan Nederland doen om resolutie alsnog beter uit te laten voeren; klopt het dat de Group of Friends van resolutie 2286 niet meer actief is? Wat kan Nederland doen om die nieuw leven in te blazen? **Antwoord:** **In de kabinetsreactie[42] op het AIV- en CAVV-rapport *Hulp onder Vuur: Bescherming van hulpverleners in conflictsituaties* staat een aantal initiatieven waarmee het kabinet gericht inzet op vermindering van straffeloosheid voor schendingen van het humanitair oorlogsrecht die hulpverleners treffen en, daarmee, ook resolutie 2286. Op internationaal vlak wordt onder meer goed samengewerkt met de *Group of Friends of the Declaration for the Protection of Humanitarian Personnel*[43], die hierover ook een duidelijke verklaring hebben uitgegeven. De internationale inspanningen om deze verklaring te operationaliseren dragen ook bij aan doelen die zijn verwoord in resolutie 2286. Een overzicht van de**	56	60

[40] *Hulp onder Vuur: Bescherming van hulpverleners in conflictsituaties*, AIV en CAVV, 12 maart 2026

[41] Kamerstuk 36180, nr. 198

[42] Kamerstuk 36180, nr. 198

[43] https://protect-humanitarian-personnel.org/group-friends-declaration

inspanningen die het afgelopen jaar gedaan zijn, zijn te vinden op de website van de *Group of Friends* (zie voetnoot).

138 Steunt u het Deense initiatief, momenteel lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, ten behoeve van een vervolgresolutie op de 2286 en wat kan Nederland doen om die te steunen? Zie https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2026/09/arria-formula-meeting-on-upholding-international-law-in-situations-of-armed-conflict.php, 56 60

Antwoord:

Ja. Daarbij zal een vervolgresolutie naar verwachting wel opnieuw een resolutie van de VN Veiligheidsraad betreffen. Nederland is daarvan momenteel geen lid, wat de directe invloed van Nederland op dat specifieke proces beperkt. In bredere zin dragen de Nederlandse inspanningen om geweld tegen humanitaire hulpverleners te verminderen vanzelfsprekend ook bij aan betere bescherming van medische faciliteiten en staf. Daarnaast heeft vicepremier Van den Brink bij het Open Debat op 16 september jl. namens Nederland de VN-lidstaten opgeroepen het Verdrag van Ljubljana-Den Haag te ratificeren. Dit verdrag versterkt onder meer internationale samenwerking ter bestrijding van straffeloosheid in het kader van oorlogsmisdrijven (zie ook antwoord op vraag 48), waaronder tegen medisch personeel en/of medische faciliteiten.

139 Bent u bereid om in de onderhandelingen over de EU Meerjarig Financieel Kader om ruimhartig middelen vrij te maken voor de maatregelen aangekondigd in de EU Mededeling over Humanitaire Hulp, mei 2026, met name als het gaat om het onderdeel “protect”? Zie https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_1160 56 60

Antwoord:

In de context van de onderhandelingen over het volgend Meerjarig Financieel Kader spant het kabinet zich in voor een robuust Global Europe instrument waaronder middelen voor humanitaire hulp. In de gedeeltelijke algemene oriëntatie van het Global Europe Instrument staat dat humanitaire hulp de humanitaire principes moet respecteren, en dat humanitaire hulp uitgevoerd moet worden in lijn met de Verordening over Humanitaire Hulp. In dit stadium van de onderhandelingen kan het kabinet geen uitspraken doen over de verdeling en exacte inzet van de middelen. Zie ook de kabinetsappreciatie van de Ierse *negotiation box* zoals op 12 oktober naar uw Kamer toegegaan.[44]

140 Wat is uw inzet bij het ICRC traject, the Global Initiative to Galvanise the protection of Medical Care in Armed Conflict? Zie https://www.icrc.org/sites/default/files/media_file/2025-03/Global_initiative_to_Galvanise_political_commitment_to_IHL_Web_ICRC.pdf 56 60

Antwoord:

Nederland heeft het *Global Initiative to Galvanize political commitment to International Humanitarian Law (GI),* dat in 2024 is gelanceerd door het Internationaal Comité van het Rode Kruis (ICRC) en 6 staten, namelijk Brazilië, China, Frankrijk, Jordanië, Kazachstan en Zuid-Afrika, vanaf het begin actief gesteund. Inzet daarbij is met een zo breed mogelijke groep landen onvoorwaardelijk respect voor het humanitair oorlogsrecht (HOR) te herbevestigen en aandacht te besteden aan ontwikkelingen die toepassing van dit recht onder druk zetten (zoals de toepassing van het HOR op cyber).

[44] Kamerstuk 21501-20, nr. 2468

Inmiddels zijn de outcome-documenten van de zeven werkstromen gepubliceerd. Deze documenten bevatten concrete aanbevelingen over onder meer hoe naleving van het HOR kan bijdragen aan een weg naar vrede, de bescherming van civiele infrastructuur en ziekenhuizen, de toepassing van het humanitair oorlogsrecht op nieuwe technologieën en zeeoorlogsrecht. De documenten bieden daarmee praktische aanknopingspunten voor staten om de naleving van het humanitair oorlogsrecht te versterken. De slotconferentie van dit *Global Initiative* vindt plaats op 7 december 2026 in Jordanië, onder de titel *Humanity in War*. Nederland zet er gericht op in dat er gezamenlijk ook na deze *Humanity in War* conferentie verder werk wordt verricht om het humanitair oorlogsrecht concreet te versterken en toe te passen, waaronder op het vlak van de bescherming van hulpverleners.

141 Kan Nederland zijn inzet opvoeren ten behoeve van de workstream bescherming van ziekenhuizen, nu geleid door landen als Spanje, Nigeria en Uruguay? 56 60

Antwoord:

Zoals ook in antwoord op vragen 137 en 138 aangegeven, concentreert het kabinet zich op de uitvoering van de ambities uit de kabinetsreactie op het AIV- en CAVV-rapport *Hulp onder Vuur*. Onderdeel daarvan is versterkte inzet op het tegengaan van straffeloosheid voor schendingen van het humanitair oorlogsrecht. Dat draagt ook bij aan betere bescherming van ziekenhuizen en medische staf.

Overigens zijn de consultaties binnen deze workstream inmiddels afgerond. De bijbehorende uitkomstdocumenten zijn gepubliceerd op de website van *Humanity in War*.

142 Is het juist dat er nog geen enkel geval bekend is waarin aanvallen op zorgverleners in gewapende conflicten, zoals vastgelegd in het monitoring-platform van de World Health Organization (https://extranet.who.int/ssa/Index.aspx) zijn vervolgd en veroordeeld? 56 60

Antwoord:

Het klopt dat het aantal zaken waarin vervolging wordt ingesteld voor aanvallen op hulpverleners bijzonder klein is. Vanwege diverse juridische complexiteiten geldt in het algemeen dat strafrechtelijke vervolging voor vermeende schendingen van het humanitair oorlogsrecht bij aanvallen zeldzaam is.

De niet-gouvernementele organisatie *Legal Action Worldwide* (LAW) adviseert humanitaire werkers en/of hun familieleden en werkgevers in juridische processen. Dit komt vooral veel voor in verband met detentie van hulpverleners. LAW heeft ook bewerkstelligd dat in twee gevallen nationaal strafrechtelijk onderzoek is gestart, op grond van universele jurisdictie, naar het doden tijdens hun werk van in totaal (beide zaken samen) 18 hulpverleners.

Via het EU *Protect Aid Workers* mechanisme steunt Nederland het werk van LAW. Nederland blijft ook met onder meer OHCHR en LAW werken aan manieren – anders dan al benoemd in de kabinetsreactie op het AIV- en CAVV-rapport *Hulp onder Vuur* – om te bevorderen dat waar nodig en mogelijk onderzoek wordt gedaan naar schendingen van het humanitair oorlogsrecht.

143 Welke financiële en niet financiële stappen zet Nederland momenteel om accountability, inclusief strafvervolging, te versterken voor aanvallen op zorg- en hulpverleners? 56 60

Antwoord:

Nederland wil bestaande mechanismen voor onderzoek en gerechtigheid op dit vlak versterken. Hiertoe ontvangt het Kantoor van de Hoge Commissaris van de Mensenrechten (OHCHR) een extra bijdrage (zie ook antwoord op vraag 135). Nederland zet - in overleg met OHCHR – daarbij in op vergroting van de impact van de mensenrechtenmechanismen waar het (mogelijke) schendingen van het humanitair oorlogsrecht betreft. Naast financiële steun, besteedt Nederland ook extra aandacht aan de *International Humanitarian Fact Finding Commission* (IHFFC) – een deskundigenorgaan dat bijdraagt aan de uitvoering en naleving van het humanitair oorlogsrecht. Een land dat is getroffen door een mogelijke schending van humanitair oorlogsrecht, en dat het mandaat van de Commissie heeft erkend of waarvan een onderdaan is getroffen, kan de IHFFC verzoeken onafhankelijk onderzoek te verrichten.

Verder spant Nederland zich in om het Ljubljana-Den Haag-Verdrag door zoveel mogelijk landen te laten ratificeren. Dit verdrag maakt betere internationale samenwerking mogelijk in de vorm van informatie-uitwisseling en uitlevering, met als doel nationale vervolging van genocide, misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en andere internationale misdrijven te vereenvoudigen (zie ook antwoord op vraag 48).

144 Wat waren de uitkomsten van de side event bij de Assembly of States Party van het Internationaal Strafhof, getiteld Strengthening Accountability for Crimes Against Aid Workers, gefaciliteerd door Nederland en Artsen zonder Grenzen in december 2025? Welke mogelijkheden ziet u om het strafhof te bewegen om strafvervolging van aanvallen op hulpverleners te prioriteren? 56 60

Antwoord:

Zie het antwoord bij vraag 50.

145 Hoe staat het met de uitvoering van de motie Dobbe/Van Baarle (Kamerstuk 36180-237) over internationaal en onafhankelijk onderzoek naar de 15 gedode hulpverleners van Artsen zonder Grenzen? 56 60

Antwoord:

Nederland blijft zich inzetten voor het tegengaan van straffeloosheid in Gaza. Gedegen en onafhankelijk onderzoek is noodzakelijk om feiten vast te stellen en eventuele schendingen van het internationaal recht, waaronder het humanitair oorlogsrecht, te kunnen beoordelen.

Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van Israël om nationaal onderzoek te doen naar mogelijke internationale misdrijven gepleegd door Israëlische actoren. Het kabinet ziet momenteel te weinig onderzoek naar en berechting van internationale misdrijven door Israël zelf. Nederland spreekt Israël hier consequent op aan. Zo bracht ik dit op in gesprek met de Israëlische ambassadeur op 2 juli jl. Nederland zal dit blijven benadrukken in contact met de Israëlische autoriteiten.

In dat licht draagt Nederland ook bij aan het versterken van internationale onderzoekscapaciteit. Onder meer via Nederlandse financiering aan het

kantoor van de VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR), in het bijzonder de *Human Rights Inquiries Branch (HRIB)*, ontvangen onafhankelijke onderzoeksmechanismen van de VN, zoals de *Commission of Inquiry on the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and Israel*, ondersteuning bij de uitvoering van hun mandaat. Daarnaast steunt Nederland in 2026 het landenkantoor van de OHCHR in de Bezette Palestijnse Gebieden met iets meer dan EUR 2,1 miljoen.

In VN-verband roept Nederland op tot onafhankelijk onderzoek naar mogelijke schendingen van het internationaal recht, onder meer tijdens open debatten over het Midden-Oosten in de VN-Veiligheidsraad en in mijn toespraak op 30 september voor de Mensenrechtenraad. Dit gebeurt tevens in Europees verband, bijvoorbeeld tijdens de informele Raad Buitenlandse Zaken van 1-2 september jl. en de informele Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 16 oktober jl.

Met deze inzet geeft het kabinet uitvoering aan de motie Dobbe/Van Baarle over aandringen op objectief en onafhankelijk onderzoek naar de dood van hulpverleners.[45] Het kabinet zal uw Kamer blijvend informeren over deze inzet.

146 Hoeveel middelen worden in 2027 beschikbaar gesteld voor de opvang van Soedanese vluchtelingen in de buurlanden, uitgesplitst naar land? 56 61

Antwoord:

In totaal gaat er in 2027 EUR 40 miljoen naar opvang van vluchtelingen in de buurlanden van Soedan. Vanuit het PROSPECTS programma gaat er in 2027 EUR 15 miljoen euro naar opvang van vluchtelingen en steun aan gastgemeenschappen in Egypte, en EUR 15 miljoen naar Ethiopië. Dit betreft Soedanese vluchtelingen, maar ook andere nationaliteiten. Voorts start het Kabinet met een nieuw opvang in de regio programma van EUR 10 miljoen in Oost-Tsjaad.

Daarnaast is ook een PROSPECTS programma actief in Soedan zelf, waar in 2027 EUR 13 miljoen voor is begroot.

147 Via welke kanalen, anders dan UNRWA, wordt bijstand verleend aan de noodlijdende bevolking van Gaza? Kunt u inzichtelijk maken hoe de bestedingen op artikel 4.1 in 2027 zich per kanaal en organisatie verhouden tot de geraamde bestedingen in 2026, en daarbij aangeven welke mutaties plaatsvinden in de bijdragen aan organisaties die met middelen uit 4.1 noodhulp in Gaza verlenen? 57

Antwoord:

Naast UNRWA financiert Nederland meerjarig en flexibel de volgende humanitaire organisaties die actief zijn in onder andere Gaza: de Rode Kruis- en Rode Halve Maanbeweging, internationale ngo's verenigd in de *Dutch Relief Alliance* en VN-organisaties als het Wereldvoedselprogramma (WFP) en het VN Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Aangelegenheden (OCHA). Dankzij deze meerjarige flexibele financiering kunnen organisaties zelfstandig besluiten waar middelen in te zetten gebaseerd op de omvang en ernst van de humanitaire noden. Omdat Gaza op basis van deze prioritering tot de gebieden met de grootste humanitaire noden

behoort, komt een relatief groot deel van de financiering daar terecht.

Bovendien kende Nederland sinds 2023 in totaal EUR 110 miljoen voor

[45] Kamerstuk 36180, nr.237.

Gaza toe, aan o.a. het Nederlands Rode Kruis, de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO), UNICEF, en het VN-landenfonds voor de Palestijnse Gebieden.

De exacte verdeling van het budget voor humanitaire hulp voor 2027 zal begin 2027 worden vastgesteld op basis van de meest recente cijfers over de humanitaire noden wereldwijd. De Tweede Kamer zal begin 2027 geïnformeerd worden over de financiële humanitaire inzet van Nederland dat jaar via de reguliere jaarlijkse humanitaire hulpbrief.

148 Kunt u een overzicht geven van alle Palestijnse en regionale maatschappelijke partnerorganisaties die via uw begroting direct of indirect subsidie of bijdragen gericht op de Palestijnse bevolking ontvangen, inclusief de toegekende bedragen voor 2025, 2026 en 2027 en toelichten of er sprake is van een intensivering van deze steun? 57 58

Antwoord:

In 2025 bedroeg het ontwikkelingssamenwerkingsbudget in de Palestijnse Gebieden EUR 63 miljoen. Dit bedrag is exclusief humanitaire hulp voor Gaza. Zie daarvoor het antwoord op vraag 147. Met de Nederlandse financiering voeren de VN, maatschappelijke organisaties en bedrijven projecten uit op het gebied van water, voedsel, landrechten, onderwijs en andere sectoren. Daarnaast heeft kabinet in 2026 een bijdrage van EUR 5 miljoen toegezegd aan het EU-begrotingssteunmechanisme voor de Palestijnse Autoriteit en EUR 5 miljoen aan het VN Horizon Fund voor het herstel van de Palestijnse Gebieden.

Voor meer gedetailleerde informatie over specifieke activiteiten, zoals financiële gegevens en resultaten kunt u de D-Portal[46] van IATI raadplegen. Daarbij moet ook worden opgemerkt dat ongeoormerkte bijdragen aan multilaterale organisaties niet rechtstreeks aan de Palestijnse Gebieden kunnen worden toegerekend.

X EUR duizend	**2026**	**2027**
Handel en economie	5.673	5.077
Veiligheid en stabiliteit	6.893	6.138
Water	15.114	15.227
Overige inzet	502	0
Totaal	**28.182**	**26.441**

57 58

149 Hoe verhoudt het besluit om de financiering aan UNRWA te herstellen (€19,0 miljoen per jaar) zich tot eerdere kabinetsbesluiten en toezeggingen om steun aan de Palestijnse bevolking te diversifiëren en via andere hulporganisaties te kanaliseren?

Antwoord:

Herstel van financiering aan UNRWA en diversificatie van de humanitaire hulp in Gaza zijn complementair aan elkaar. Nederland zet zich in voor diversificatie van de humanitaire hulp in Gaza, zodat de hulpverlening niet afhankelijk is van één of enkele organisaties. Een gebrek aan diversificatie binnen de noodhulp maakt de gehele humanitaire keten kwetsbaar, wat een direct risico vormt voor de logistieke infrastructuur en de voorziening in

[46] https://d-portal.iatistandard.org/ctrack.html#view=search&reporting_ref=XM-DAC-7

eerste levensbehoeften. Tegelijkertijd blijft UNRWA, met zijn infrastructuur en nationale medewerkers, cruciaal voor de hulpverlening in Gaza. De capaciteit, expertise en infrastructuur van UNRWA maken dat de organisatie goede toegang en een groot bereik heeft. In het bijzonder nu het gebrek aan veilige, ongehinderde en onvoorwaardelijke toegang het voor veel organisaties steeds moeilijker maakt om in Gaza te werken, pleit dat ervoor UNRWA te blijven financieren. Bovendien is de jaarlijkse bijdrage aan UNRWA breder dan humanitaire hulp in Gaza. UNRWA is opgericht voor het leveren van basisdiensten in de regio zoals Libanon, Syrië en Jordanië, inclusief gezondheidszorg en onderwijs. Het mandaat van UNRWA om basisdiensten te verlenen aan Palestijnse vluchtelingen is verleend door de AVVN, en kan uitsluitend door een besluit van de AVVN worden gewijzigd. Daarvan kan geen diversificatie plaatsvinden; andere VN-organisaties hebben hier immers geen mandaat voor.

150 Welke verklaring hanteert u voor de afname binnen artikel 4.1 Humanitaire hulp van ruim €600 miljoen (2026) naar €472 miljoen (2027)? 58

Antwoord:

Als gevolg van de bezuinigingen van het vorige kabinet op ontwikkelingssamenwerking was het budget voor humanitaire hulp verlaagd met EUR 45 miljoen in 2026 en EUR 75 miljoen in 2027. Daardoor is het budget voor humanitaire hulp in 2027 lager ten opzichte van 2026. Bij de Nota van Wijziging op de 1e suppletoire begroting 2026 heeft het kabinet het budget voor humanitaire hulp voor 2026 met EUR 130 miljoen verhoogd tot een bedrag van EUR 606 miljoen. In de Ontwerpbegroting 2027 intensiveert het kabinet weer op humanitaire hulp. Hierdoor stijgt het budget in 2027 met EUR 28 miljoen tot EUR 472 miljoen.

151 Hoe worden de beoogde 400.000 deelnemers aan onderwijs en trainingen in 2027 verdeeld over de verschillende opvanglanden? 59 61

Antwoord:

Fase 2 van het Prospects programma (2025 – 2028) heeft als doel om 1,6 miljoen vluchtelingen en mensen uit gastgemeenschappen toegang te geven tot onderwijs en trainingen. Dit komt gemiddeld neer op 400.000 mensen per jaar. Hierbij geldt de volgende geografische verdeling: Egypte (5%), Ethiopië (25%), Irak (23%), Jordanië (6%), Kenia (17%), Libanon (3%), Soedan (14%) en Oeganda (7%).

Overigens geeft het programma de implementerende partners (UNICEF, UNHCR, ILO, Wereld Bank en IFC) ook de ruimte flexibel in te spelen op kansen die opkomen. Het beoogde aantal deelnemers van 400.000 per jaar wordt daarom aangehouden als gemiddeld streefcijfer.

152 Welk deel van de extra gelden voor humanitaire hulp uit de Miljoenennota wordt via het maatschappelijk middenveld en het Rode Kruis besteed? Welk deel wordt via de multilaterale kanalen besteed? 60

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 132.

153 Op welke manier wordt de inclusie van mensen met een beperking bij humanitaire hulp gewaarborgd? 60

Antwoord:

Humanitaire organisaties verlenen hulp op basis van de hoogste noden in combinatie met de humanitaire principes. Juist hierdoor bereikt hulp de

meest kwetsbare mensen, ongeacht hun afkomst of achtergrond. Mensen met een beperking vallen daardoor vaak onder de groep die bereikt wordt.

De Nederlandse manier van flexibele humanitaire financiering stelt humanitaire partners in staat te werken aan het beter bereiken en beschermen van gemarginaliseerde groepen, waaronder ook mensen met een beperking. Nederland spreekt regelmatig met hulporganisaties over uitdagingen om mensen in nood te bereiken.

154 Kunt u inzichtelijk maken hoe de middelen die zijn gereserveerd voor migratie geografisch worden verdeeld, en hoe deze middelen concreet bijdragen aan de snelle realisatie van de vastgestelde terugkeerverordening? 60 61

Antwoord:

De voor migratie gereserveerde middelen worden vooral ingezet in Noord-Afrika, de Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en langs de belangrijkste migratieroutes naar Europa. De inzet is breder dan alleen terugkeer: via ODA-programma's, EU- en multilaterale samenwerking en een intensieve diplomatieke dialoog werkt Nederland aan het tegengaan van irreguliere migratie, het bevorderen van terugkeer en re-integratie, én de bescherming van migranten en vluchtelingen. Nederland zet in op een effectieve dialoog met migratierelevante partnerlanden over terugkeer en re-integratie. Daarmee vergroten we de uitvoerbaarheid en effectiviteit van de Europese terugkeerverordening. Tegelijkertijd wordt breder aan stabiliteit, bescherming en perspectief in herkomst- en transitlanden gewerkt.

155 Kunt u aangeven hoe het in de memorie van toelichting onder artikel 5.2 gereserveerde bedrag voor 'Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking' wordt besteed en of de daaraan verbonden afspraken juridisch verplicht zijn? 66

Antwoord:

Dit bedrag is grotendeels juridisch verplicht. Dit verplichte deel bestaat uit onze bijdrage aan [uitschrijven]. De rest van het budget wordt gebruikt voor de ontwikkeling van e-learnings en bijeenkomsten die we organiseren voor partners of ontwikkelaars van IATI-tools.

156 Waarom is de toerekening voor de eerstejaars opvang van asielzoekers gemaximeerd op 10%? 68

Antwoord:

Conform het coalitieakkoord is het ODA-deel van de uitgaven aan de eerstejaars asielopvang vanaf 2027 gemaximeerd op 10% van het ODA budget, zoals ook aanbevolen door de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) in het advies van maart 2024. Hierdoor is er vanaf 2027 meer ruimte voor ODA-programma's die bijvoorbeeld bijdragen aan armoedebestrijding en ontwikkeling in lage- en middeninkomenslanden. Het kabinet verwacht dat deze maximering bij zal dragen aan de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze besteding van ODA-middelen omdat het budget minder fluctueert en daarmee de voorspelbaarheid en stabiliteit van het ODA-budget vergroot.

157 Wanneer wordt de beleidsevaluatie van het Nederlandse Water, Sanitatieve Voorzieningen en Hygiëne (WASH) met de status 'in afronding' naar de Kamer gestuurd, en zijn de conclusies al verwerkt in de begroting 2027? 74

Antwoord:

De IOB WASH evaluatie is vastgesteld en zal binnen de periode van een

maand beschikbaar zijn op de IOB-website. Doordat de conclusies pas zeer recent beschikbaar kwamen, zijn deze nog niet meegenomen in de begroting voor 2027. De IOB Integrated Water Resource Management (IWRM) evaluatie wordt naar verwachting opgeleverd in april 2027. Daarna zullen de rapporten gezamenlijk met een beleidsreactie naar de Tweede Kamer worden gestuurd.

158 Welke tien 'support partners' en welke 'in-country partners' zijn gecontracteerd onder het subsidiekader 'Locally Led Development' op het terrein van migratie en ontheemding, en welk budget is hiermee gemoeid in 2027? 87 88

Antwoord:

Het Subsidiebeleidskader Migratie en Ontheemding (SBK) loopt van 2024 tot en met 2029 en heeft een totaalbudget van EUR 57 miljoen, waarvan binnen subsidies onder artikel 4.2 ca. EUR 8 miljoen in 2027 is gebudgetteerd.

Het SBK ondersteunt lokale en door migranten en vluchtelingen geleide NGO's (In Country Partners) en beoogt zo het lokale eigenaarschap te versterken in landen met grootschalige migratie en langdurige ontheemding. De uitvoering verloopt via grotere *intermediary* organisaties (*Support Partners*), die de *In Country* Partners begeleiden.

Tien nationale en internationale Support Partners ontvangen subsidie: GI-TOC, Koepel 11.11.11, Independent Diplomat, Woord & Daad, War Child, Médecins du Monde, Hope87, Upinion, Stichting Vluchteling en Asylum Access. Zij werken samen met ruim 116 *In Country* Partners in veertien landen: Marokko, Tunesië, Egypte, Mali, Niger, Nigeria, Sudan, Ethiopië, Oeganda, Libanon, Irak, Jordanië, Turkije en Pakistan. De lijst van *In Country Partners* is gedurende de looptijd van het SBK dynamisch, omdat de contractduur per organisatie verschilt afhankelijk van hun groeibehoefte. Naar schatting is een derde van deze partners vluchteling-geleid. Vanwege de gevoeligheid van sommige activiteiten in de migratiecontext wordt de exacte lijst van *In Country* Partners niet openbaar gedeeld.

159 Waarom is het budget voor 2027 voor artikel 2.1 (voedselzekerheid) met €3 miljoen verlaagd ten opzichte van de stand bij Voorjaarsnota 2026? 90

Antwoord:

Het betreft een schuif van per saldo EUR 2,5 miljoen binnen artikel 2 ten behoeve van de inzet op klimaat, een van de prioritaire thema's van het regeerakkoord

160 Waarom is er op geen enkel artikel vrije ruimte? 91 92

Antwoord:

Op de ontwerpbegroting BHOS is meerjarig geen of slechts beperkte vrije ruimte beschikbaar, omdat de beschikbare middelen al een bestemming hebben gekregen. Dit is wenselijk om ze tijdig en verantwoord te kunnen besteden. Zo zijn middelen juridisch vastgelegd en verplicht in meerjarige contracten, subsidiebeleidskaders, (verdrags)bijdragen en internationale verplichtingen.

Daarnaast zijn middelen beleidsmatig of bestuurlijk gebonden, bijvoorbeeld doordat deze al zijn toebedeeld aan ambassades en posten, landenstrategieën, of voortkomen uit besluiten van kabinet en afspraken

met de Kamer.